

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

Vigesima tertia causa. Bisdena terna tractantur bellica gesta. Octo quæstiones vigesimæ tertiæ causæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

775
 cium est, Episcopum sacerdotem vel clericum se proficere, & contraria huic ordini operari.
 ¶ Diaboli] In codice Vaticano, ubi hic sermo habetur, sequuntur haec, quia non solum mendax est, sed etiam & pater, & inventor ipsius mendacii est. Omnis enim simulatio, & omnis duplicitas mendacium est. Ergo non solum, &c.

C. XXI. ¶ Quoties sermo malus de ore nostro procedat.

Item Hieronymus in c. 4. epist. ad Ephefos.
 Quoties verò loquimur, aut non in tempore, aut importuno loco, aut non convenit audientibus, aut toties sermo malus prodegit de ore nostro ad destructionem eorum qui audiunt. Consideremus itaque quid loquamur: quia pro omni otioso verbo reddiduri sumus rationem in die iudicii.

7 pars. Juramentum verò clericus laico prestare non debet.
 C. XXII. ¶ Cuiquam laico clericus nihil iurare praesumat.

Unde in Rhemeni concilio legitur.
 Nullus a ex ecclesiastico ordine cuiquam laico quidquam super sacrosancta Evangelia iurare praesumat: sed simpliciter cum veritate & puritate dicat, est, est, non, non. Sed si est aliquid, quod sibi obijciatur, prout iudicaverint, qui eisdem ordinis sunt, aut corrigatur, aut expurgetur.

¶ Obijciatur. Apud Burchardum & Ivoem sequitur, ad Episcopum, in cuius territorio est, deferatur; & iuxta id, quod illi, qui eisdem sunt ordinis, iudicaverint, aut corrigatur, aut expurgetur.

¶ Episcopo similiter clericus juramentum prestare non debet, nisi forte in causa ecclesiae procuratorem committit.

C. XXIII. ¶ De eodem.

Unde Urbanus II. ait.
 Nullus a Episcopos clericos suos, nisi forte quibus ecclesiasticum rerum dispensatio commissa fuerit, sibi iurare compellat.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus finis huius causa est in verbis, expurgetur, absunt autem haec verba, & sequens caput, nullus. In ivo autem non modo ista habentur, sed etiam caput primum de juramento calanniae, & constitutio nova Henrici.

CAUSA XXIII.

Vidam Episcopos cum plebe sibi commissam haeresim lapsi sunt, circumadiacentes catholicos minus & cruciatibus ad haeresim compellere coeperunt: quo comperto, Apostolicus catholicis Episcopis circumadiacentium regionum, qui ab Imperatore civilem jurisdictionem acceperant, imperavit, ut catholicos ab haereticis defenderent, & quibus modis possent, eos ad fidei veritatem redire compellerent. Episcopi haec mandata Apostolica recipientes, convocati militibus, aperit, & per insidias contra haereticos pugnare coeperunt. Tandem nonnullis eorum neci traditis, alius, rebus suis ecclesiasticis, expoliatis, alius carere & ergastulo reclusis, ad unitatem catholicam fidei casti redierunt.

1. Hic primum queritur, an militare peccatum sit.
2. Secundo, quod bellum sit iustum, & quomodo a filio Israel iusta bella gerantur.
3. Tertio, an iniuria factorum armis sit propulsanda.
4. Quarto, an vindicta sit inferenda.
5. Quinto, an sit peccatum iudicis, vel ministro reos occidere.
6. Sexto, an mali sint cogendi ad bonum.
7. Septimo, an haereticis suis & ecclesiae rebus sine expoliandi, & qui possidet ab haereticis ablati, an dicatur possidere aliena.
8. Octavo, an Episcopi, vel quibuslibet clericis sua liceat auctoritate, vel Apostolice, vel Imperatoris praecepto arma movere.

a Burch. 4. 2. c. 117. f. 100 p. 6. c. 233. Rom. 1. 3. c. 11. b Extr. de iurjur. c. nullus. c. al. Apostolica. d. al. sine Imperatoris.

QUESTIO I.

776
 Quid militare alium videtur ab Evangelica doctrina hinc videtur posse prolar, quatenus militum velotiarum propulsanda, vel propter venditiam inferentem est iustitia: iniuria autem vel a propriis personis, vel a facinorosis, quod utrumque Evangelica lege prohibetur. Ceterum dicitur: a [Si quis te percussit in unam maxillam, praesto alteram] & iterum: [Qui angariaverit te mille passus, calcabis eo duo millia.] Item cum Apostolus dicat: b [Non vos defendentes, charissimi, sed date locum ira:] quid aliud prohibetur, quam propria persona iniuriam repellere? ¶ Item, cum de gladio magistrum defendente, Christus dixit: c [Currite gladium tuum in vagina: an putas quia non possim regere pacatum unum, & exhibebis mihi plus quam duodecim legiones Anglorum?] denique sicut de B. Andraea legitur, d, cum fure concussus prolorum, ut de manibus iniqui iudicis eum eriperet, & ad suum mortis illud defenderet, ipse contra & excepto & veris pacem suam docens, rogabat eum suum martyrium impedire: quod si licet, moveretur, quam sicut propria, ita & facinorosa impiopter tolerare, nec ad arma concurrere, sed coram excepto ad iudicium ferenda animus preparare? ¶ Item, cum in proverbio 1. dicitur: e [Alibi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.] Item, cum in Evangelio dicitur f [Nolite iudicare, & non iudicabimini.] Item, g, cum paternitas dicit sermo volentibus videtur: h [Sunt utraque crescere usque ad messem: & vos dicite messoribus, colligite rixam, & alligato in fasciculos ad combendum.] ¶ Item cum Rex ille, qui nuptias fecerat filio suo, exercitibus suis, angelorum valedices, dicitur per dicitur: i [Prophetarum & Apostolorum, qui vocati ad nuptias non confluxerunt credendo: item cum Paulus Apostolus dicit verba ad Romanos: h [Nolite iudicare invicem.] Item: [Ipsos qui iudicant alienum servum? Suo Domino fiat, aut calce, domum vestram, sive mortuum, Dominus sanus. In hoc enim dicitur: ius est, & resurrexit, ut & vivorem, & mortuum domum.] In hiis omnibus quid aliud praecipitur, quam ut venditiam inferentium dicitur referretur exanimi? Cum ergo, ut supra dicitur, militiam videtur instituta vel ob iniuriam propulsandam, vel ad dicitur inferendam, utrumque autem legi Evangelicae praecipitur apparet, quod militare peccatum est.

¶ In proverbis] Sententia illa sicut quidem pro loco usque: sed non habetur in libro Proverborum. Apud B. Paulo ad Rom. cap. 12. (conjunctum cum alia sententia) est verbum, & ad Hebraeos 10. Dicit. 2. 32. In Cantu. sic foris: illud est ultio, & ego retribuam.

C. L. ¶ Bella carnalia bellorum spiritualium signum gerunt.
 Hinc etiam Gregorius ait i.

¶ In bella ista carnalia figuram bellorum spiritualium gerent, nunquam, ut opinor, iudicatur bellorum libri discipulis Christi, qui venit pacem docere legendi in ecclesiis fuissent ab Apostolis traditi. ¶ Item, cum eis bellorum proficeret ista descriptio, quae dicitur ab Iesu: [Pacem & meam do vobis, pacem meam relinquo vobis?] & quibus per Apollolum i [Nolite spirituales adversarios desudanda, velut magister in litiae, praecipit dat militibus Christi, dicens: [Habeat vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus fortias diaboli.]

a Math. 5. b Roman. 12. c Math. 26. d Roman. 12. e Deuter. 32. f Roman. 12. g Math. 23. h Roman. 12. i Origenes homilia 11. super Iosue. k 1. Cor. 13. 6.

*De re militari. Precepta patientia non tam ostentatione
operis quam preparationis cordis sunt retinenda.*
C. II. ¶ Precepta patientia, virtute animi, non
ostentatione corporis servanda sunt.
*Vide Augustinus in sermone de puero
Cautivum.*

¶ *Patentia* debet esse homo iustus & pius patienter
etiam malitiam sustinere, quos fieri bonos quæritur
invenire potius crescat bonorum, non ut pari malitia se
corpore numero addat malorum. Denique ista præce-
pta magis ad preparationem cordis, quam intus est, pertine-
re, quoniam ad opus quod in aperto fit ut teneatur in secre-
tum patientia cum benevolentia, in manifesto autem
est, quod eis videtur prodesse posse, quibus bene vel-
le debemus. ¶ Hinc liquido ostenditur, quod ipse
Dominus velis, exemplum singulare patientia, cum per-
cuteretur in faciem, respondit: [Si e male dixi, expro-
batione malo: si autem bene, quid me cædis?] Nequa-
quam tunc præceptum suum, si verba intueamur, imple-
re. Neque enim præbit percutienti alteram partem,
sed quæ prohibuit, ne qui fecerat injuriam, augetet. Et
non pariter venat non solum percuti in faciem, ve-
rum etiam pro his quoque, a quibus hæc patiebatur, cru-
deliter occidit, pro quibus ait in cruce pendens, [Pater
dæmonis illis, qui neciunt quid faciunt.] ¶ Nec Paulus
quodammodo præbit percutienti alteram partem, sed
magis ut ostendat ipse percutus in faciem, dixit principi
facientem: [Percutiet te Deus pariter dealbate: fe-
derate me secundum legem, & contra legem jubes
percutere?] Et cum à circumstantibus diceretur: [In-
venire potius quid dixerit?] Irridens f eos ad-
versum se dixerunt: ut qui sapienter, intellige-
re non potuerunt esse adventu Christi parietem de-
clatant, hoc est, hypocritam sacerdoti iudeorum. Ait
quoque, [Melius fratres, quia princeps est. Scriptum
est enim, Principi populi tui non maledicetis.] cum
percuteretur, qui in eodem populo creverat, atque b
iustitiam crucis, illum principem sacerdotum ne-
quitate, nec eos, quibus ita notus erat, ullo modo
vultu respicere. Sunt ergo ista præcepta pacien-
tia magis ad preparationem cordis retinenda: ipsaque
reprehensio reddat malum pro malo, semper in
voluntate complenda est. ¶ Agenda sunt autem mul-
ta, quæ patientiam benignam quadam asperitate plecten-
dam, ut patientiam utilitati consulendum est, quam vo-
luntate respiciat. Nam in corripiendo filio, quamlibet
affert, ut magis profecto amor paternus amittitur. Fit
autem ordo solus & dolet, quia etiam invitum videtur
debetur. ¶ Ac per hoc si terrena ista republi-
ca præcepta Christiana custodiant, & ipsa bella sine bene-
volentia non gerantur, ut ad pietatis, iustitiæque paci-
ficam societatem vultu facilius consulatur. Nam cui li-
centia impunitatis accipitur, utiliter vincitur: quoniam ni-
hil aliud facilius peccantium, quam poenalis nu-
meri poenitentia, & mala voluntas, velut hostis interior,
interioris de parte potest. ¶ Nam si Christiana discipuli-
tate peccatorum Evangelio diceretur, ut abjicerent ar-
mas, [Neminem i concussistis: nulli i calumniam
fecistis: sufficit vobis stipendium vestra.] Quibus pro-
prium stipendium sufficere debere præcepit, militare uti-
que non prohibuit.

¶ *De re militari. Augustinus. Poly. non affert auctorem. Ha-*
c. i. Poly. l. 7. tit. 12. c. 1. Non erat hic facien-
tem, a. Luc. 2. c. Luc. 2. c. Luc. 2. c. Luc. 2. c.
¶ *Luc. 2. c. Luc. 2. c. Luc. 2. c. Luc. 2. c.*

betur autem in epist. s. Aug. ad Marcellinum.
¶ Nulli [Repositus est integer locus Evangelii, ut est in
ipsa epistola, & lib. 21. contra Faustum, c. 74. Antea erat, con-
tenti estote stipendiis vestris.]
C. III. ¶ In bellicis armis militet Deo pla-
cere possunt.

Item ejusdem ad Bonifacium, epist. 207.
¶ *Noli* a existimare neminem Deo placere posse, qui
in armis bellicis militat. In his erat sanctus David,
cui Dominus tam magnum perhibuit testimonium. In
his etiam plurimi illius temporis iusti. In his erat & il-
le Centurio, qui Domino dixit: b [Non sum dignus, ut
intres sub tectum meum.] ¶ *Infra.* ¶ Hoc ergo primùm
cogita, quando armaris ad pugnam, quia virtus tua etiam
ipsa corporalis donum Dei est. Sic enim cogitabis i de
dono Dei non facere contra Deum. Fides enim quan-
do promittitur, etiam hosti servanda est, contra quem
bellum geritur: quanto magis amico, pro quo pugnatur.
Pacem habere debet voluntas, bellum necessitas, ut li-
beret Deus à necessitate, & conservet in pace. Non e-
nim pax quæritur, ut bellum excitetur: sed bellum geritur,
ut pax acquiratur. Esto ergo etiam bellando pacificus,
ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem e vincendo
perducas. [Beati enim pacifici (ait Dominus) quia filii
Dei vocabuntur.] Si autem pax humana tam dulcis est
pro temporalis salute mortalium, quanto est dulcior pax
divina pro æterna salute Angelorum? Itaque hostem
pugnantem necessitas perimat, non voluntas. Sicut re-
bellanti & resistenti violentia redditur, ita victo vel cap-
to misericordia iam debetur, maxime in quo pacis per-
turbatio non timetur.

¶ *¶ Sic enim cogitabis* ¶ *Antea legatur.* Sic enim co-
gitabis de dono Dei, non facies contra Dominum. Emen-
dandum est & hoc & multa alia ex originali.
C. IV. ¶ *Quæ sunt in bello iure reprehendenda.*
*Item ejusdem contra Manichæos, [id est] libro 22. con-
tra Faustum, cap. 74. & 75.*

¶ *Vid* enipatur in bello? An quia moruntur quando-
que morituri, ut dominentur d in pace victuri?
Hoc reprehendere timidum est, non religiosorum.
Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, impacatus at-
que implacabilis animus, feritas rebellandi, libido domi-
nandi, & si qua similia, hæc sunt, quæ in bellis iure culpantur.
Quæ plerumque ut etiam iure puniantur, ad-
versus violentiam resistendum (sive Deo, sive aliquo legi-
timo imperio iubente) gerenda ipsa bella suscipiuntur
à bonis: cum in eo humanarum rerum ordine inven-
iuntur, ubi eos vel iudicare tale aliquid, vel in talibus obe-
dire iuste ordo ipse constringit. Vnde i neque Ioan-
nes e ab armis iubet discedere milites: & Christus f tri-
buta Cæsari monet reddi, quia propter bella necessariò
militi stipendium præbetur. Ordo tamen ille naturalis
mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipien-
di belli auctoritas atque consilium apud principes sit. ¶
Infra. ¶ Sed si humana cupiditate bellum geritur, non no-
ceat sanctis, in g quos non habet quisquam potestatem,
nisi desuper datam. Non h enim est potestas, nisi à
Deo, sive iubente, sive sinente. Ergo vir iustus, si forte
sub Rege, homine etiam sacrilego, militet, rectè potest
illo iubente bellare, si vice s pacis ordinem servans,
quod à sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum,
certum est, vel utrum sit, certum non est; ita ut facta esse
reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem
militem offendat ordo serviendi.

¶ *¶ Vnde neque* ¶ *Hinc usque ad vers. ordo. Gratianus*
summam tenuit sententiam B. Augustini, quæ ab eo copio-
a Poly. l. 7. tit. 12. c. 1. b. Luc. 2. c. 1. c. Luc. 2. c. 1. d. Luc. 2. c. 1.
c. al. mutatem. d. al. demerit. Pan. l. 1. c. 45. e. Luc. 2. c. 1.
f. Matth. 22. g. Ioan. 19. h. Rom. 2. i. al. quæst. 107.
k. al. cui quod iubetur.

Si quis fortitudinem latronis, & piratae, & furis e-
neruat, infirmosque eos reddat, prodest illis sua in-
firmas. Debilitata enim membra, quibus prius non be-
ne utebatur, a malo opere cessabunt.

C. VII. *¶ Qui facti non repellit injuriam, firmi-
tus est ei, qui facit.*
Item Ambrosius libro primo de officiis,
cap. 37.

Non e in inferenda, sed in depellenda injuria lex vir-
tutis est. Quoniam non repellit a facio injuriam, si
potest, tam est in vitio, quam ille, qui facit. Unde S. Moy-
ses hinc prius ortus est tentamenta bellica i. fortitudinis.
Nam cum d. vidisset Hebraum ab Aegypto injuriam ac-
cipientem, defendit, ita ut Aegyptium prostermeret, atque
in arena absconderet. Salomon e quoque ait: [Eripe-
eum, qui ducitur ad mortum.]

¶ Bellica ¶ Sic emendaturus est ex originali, cum etiam in
manuscriptis Gratiani legitur, imbellis.

C. VIII. *¶ Malorum impetati faves, qui eis
obviare cessas.*
Item Anastasius & Damasius Papa.

¶ Vi s potest obviare & perturbare perverfos, & non
facit, nihil aliud est, quam favere eorum impietati.
Nec enim caret scrupulo societatis occultat, qui manifesto
facinori definit obviare.

C. IX. *¶ Qui divina mandata contemnit, seve-
rius coercetur vindictis.*
Item Calixtus, episc. 2. ad Episcopos Gallia.

¶ Vtium g est, ut qui divina contemnit mandata, & in-
obedientes Patrum existunt iustionibus, severioribus
corriganur vindictis: quatenus ceteri talia committere
timeant, & omnes gaudent fraterna concordia, & cuncti
sumant severitatis atque bonitatis exemplum. Nam si
(quod absit) ecclesiasticam sollicitudinem, vigoremque
negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fide-
lium profectio nocebitur.

C. X. *¶ Imperatores cum Episcoporum provisione
ecclesie defensionem adversus divitum
potentiam debent su-
scipere.*
Item ex concilio Carthaginensi s. h. cap. 9.

¶ Imperatoribus universis visum est i postulandum
propter afflictionem pauperum, quorum molestias
sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis ad-
versus potentias i divitum cum Episcoporum provisione
delegentur.

¶ Visum est ¶ Sic est emendatum ex codicibus concilii im-
pressi & manuscriptorum. Antea legebatur, iustum est auxilium
postulandum.

¶ Ecce quod monogram est obviandum perverfos, & injurias socia-
rum arripit est propulsanda, ut & malis adempta facultas delin-
quendi prosit, & bonis optata facultas liberis consulendi ecclesia mi-
nistretur. Hoc qui non facit, censetur.

C. XI. *¶ Non sunt immunes a scelere, qui non
liberant eos, quos possunt a facio
liberare.*
Unde Augustinus ait in Psal. 81.

¶ Stendit & [Propheta] nec illos immunes a scelere
esse, qui permiserunt Christum principibus interfi-
cere, cum pra multitudine timerent, & possent illos a fa-
ceto, & se a consensu liberare. Qui i delinxi obviare cum
potest, consentit.

¶ Qui delinxi ¶ Haec in eadem glossa referuntur ex Cas-
siodoro p. 10. c. 13. Paam. l. 1. c. 20. b. de scriptis, orig. c. Neg. ¶
orig. d. Exod. i. c. Proverb. 24. f. Damasius episc. 3. ad
Stephanum, cap. 8. sup. dist. 13. error. & dist. 15. facientis. Poly. l. 7.
tit. 11. Asellum. l. 13. cap. 13. ¶ Poly. ibid. Asell. l. 13. cap. 13. l. 10.
p. 8. cap. 266. h. & in Africano cap. 42. i. alimpendentias,
rogaverit d. & Glossa ord. ibi, ex B. Augusti. & Casio-
doro ad illud. [Eripite pauperem.]

solero: cujus verba sunt haec. Nam cum possit obviare per-
verfos, si desinas adversari, consensus erroris est.

QUESTIO IV.

¶ Quid autem vindicta inferenda non sit, multa modo
probat. Mali enim tolerandi sunt, non dimittendi
in reparatione ferendi, non corporatim expellendi.

C. I. *¶ Quomodo mali sunt tolerandi, & quomodo
ab eis vindictam sit.*
Unde Augustinus ait in libro de verbis Domini,
sermo 11.

¶ Tolerandi sunt quidem mali pro pace, nec e omni
saliter ab eis recedatur: sed spiritualiter i expulsi
est facere quod pertinet ad correctionem malorum, cum
tunc licet pro gradu cuiusque, salva pace: dispartit, &
non tangere. Non enim Propheta, qui haec dicebat, im-
mundum suum dimiserunt: sed inter eos habitabant, quos
incredabant, unum templum cum eis intrabant, cum
sacramenta celebrabant. Hoc est exire, ore non par-
te: hoc est impudum non tangere, voluntate non
sentire.

¶ Caput hoc est in glossa ordinaria. 2. Cor. ad ea verba, ecclesie
medio eorum, sententia vero accepta ex sermone 11. Augusti
de verbis Domini: ex quo insi a ead. cap. 100. & cap. 101. vult
idem pertinentia referuntur.

¶ Spiritualiter ¶ Hic iterum postea erant duo vobis
ter autem, qua sunt exponit, qua & a p. 17. vult
glossa ordinaria absint.

C. II. *¶ Quomodo mali sunt tolerandi a iudice.*
Idem.

¶ Tiv bonus tolera malum. Nam & Christus i
cum sciret furem esse, toleravit, & ad pedem
misit, eique cum aliis Eucharistiam dedit.

¶ In istum huius capiti est in tractatu 10. in Irenaeo. Irenaeus
vero voluitur accepta ex glossa ordinaria in psalmo 11. ad
10. Dixit enim in corde suo. & explanatione B. Augusti
psalmo 10. cuius propria verba referuntur. sup. 1. c. 10.
Ab eadem vero copia haec eadem sententia expunguntur
la 162.

C. III. *¶ Pro pace ecclesia mali sunt
tolerandi.*
Idem super Ioan. tra. 10. ad c. 10.

¶ Vid e ergo voluit Dominus nosse Iam Chas
fratres mei, admonere ecclesiam suam, quatenus
num perditum inter duodecim habere solent, ut
los toleremus, ne corpus Christi dividamus. Iam
sanctos est Judas: ecce fur est Judas, & ex com-
fuit sacrilegus, non qualicumque fur. Fur factus
Dominicorum loculorum, sed sacrorum. Si crimi-
scemuntur in foro qualicumque facti, & periculi
culatus enim furtum dicitur de re publica, & non
dicatur furtum rei privatae, quomodo publica
vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui
rit non undecunque tollere, sed de ecclesia tollere.
Qui aliquid de ecclesia furatur, Iudex perditio
tur.

¶ Multa in hoc capite sunt emendata ex beati Augustini
sermone 11. de verbis Domini.

C. IV. *¶ De eodem.*
Idem sermone 11. de verbis Domini.

¶ Ecce, d. inquit, dicit Propheta. [Recedite
inde, & immundum ne tetigeritis.] Recedite
malos pro pace toleramus, a quibus carere
dere iubemur, ne tangamus immundum i. Non
tacebunt spirituales intelligunt: illi qui
ter. Nam & ego clamo cum Propheta: & i
que sumus vasa, utitur nobis Deus in dispensatione
sua. Clamamus & nos, & dicimus vobis, recedite
inde, & immundum ne tetigeritis, sed comedite
a. alne b. 7. g. 1. ad v. 1. circa f. 1. c. 1.
tit. 7. d. Beda 2. Cor. 6. Poly. ibid. Asell. l. 10.

non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum potest. **¶** *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

C. VIII. ¶ Non te maculat malus, si ei non consentis, sed ipsum redarguis. *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

A Malis si semper corde disjungimini: ad tempus carere corpore copulamini. *¶* *Idem in sermone 18. de verbis Domini.* **¶** *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

C. IX. ¶ Immundum tangere, est peccati confiteri. *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

R Ecedite d. exire inde, & immundum ne tetigerit. Sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum potest. *¶* *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

C. X. ¶ Non maculatur innocens, facta nocentium, quæ ab eis credi non possunt. *Idem in epistola 43. ad Vincentium.*

Quam magnam est crimē ab istorum innocentium communionem separari? Nam & facta nocentium, quæ innocentes demonstrant, vel ab innocents credi non possunt, non inquinant quemquam, si propter innocentium consocium etiam cognita sustinentur. *¶* *Idem in epistola 43. ad Vincentium.*

C. XI. ¶ Mali, quæ ecclesia recipit, nec expellit, & boni sunt tolerandi, non iudicandi. *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

Forte in populo Dei fiat iuxta te avarus, raptor, inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est, vel potius fidelis vocatur. Non enim potes de ecclesia pellere, non habes aliquem aditum castigando & corripiendo corrigere, accessurus est tecum ad altare. *¶* *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

Noli timere: unusquisque in proprium onus portabit. *¶* *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

C. VIII. ¶ Non te maculat malus, si ei non consentis, sed ipsum redarguis. *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

A Malis si semper corde disjungimini: ad tempus carere corpore copulamini. *¶* *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

C. IX. ¶ Immundum tangere, est peccati confiteri. *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

R Ecedite d. exire inde, & immundum ne tetigerit. Sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum potest. *¶* *Idem in sermone 18. de verbis Domini.*

C. X. ¶ Non maculatur innocens, facta nocentium, quæ ab eis credi non possunt. *Idem in epistola 43. ad Vincentium.*

Quam magnam est crimē ab istorum innocentium communionem separari? Nam & facta nocentium, quæ innocentes demonstrant, vel ab innocents credi non possunt, non inquinant quemquam, si propter innocentium consocium etiam cognita sustinentur. *¶* *Idem in epistola 43. ad Vincentium.*

C. XI. ¶ Mali, quæ ecclesia recipit, nec expellit, & boni sunt tolerandi, non iudicandi. *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

Forte in populo Dei fiat iuxta te avarus, raptor, inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est, vel potius fidelis vocatur. Non enim potes de ecclesia pellere, non habes aliquem aditum castigando & corripiendo corrigere, accessurus est tecum ad altare. *¶* *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

Noli timere: unusquisque in proprium onus portabit. *¶* *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

¶ *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.* **¶** *Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.*

a Beda Ep. s. **b** Ivo p. 2. c. 101. **c** Beda 2. Cor. 6. supra ca. ca. ecc. Ivo p. 2. c. 103. **d** E. a. 12. **e** Num. 16. **f** E. a. 12. **g** Thren. 4. **h** Ezech. 4. **i** infra ead. num. **k** Phil. 1. **l** Tull. 1. **m** Ivo p. 2. c. 94. **n** Gal. 6. **o** Gal. 6. **p** al. ferre si attendentes. **orig.** **o** Gal. 6. **q** c.

Christi a bono odor alius est odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem. Quantum ad naturam, ambo homines erant. Quantum ad dignitatem, ambo Reges. Quantum ad causam, ambo captivum populum Dei possidebant. Quantum ad poenam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diversos, nisi quod unus manum Dei sentiens, in recordatione propria iniquitatis ingemuit; alter libero contra Dei misericordissimam veritatem pugnavit arbitrio?

C. XXIII. Idem.

VAS est itaque nunquam Deus redderet interitum, si non spontaneum inveniretur homo habere peccatum: quia nec Deus peccanti homini iuste inferret iram, si homo ex prædeterminatione Dei cecidisset in culpam. *Idem. d.*
Prædeterminationem Dei sive ad bonum sive ad malum in hominibus operari ineptissime dicitur, ut ad utrumque homines quædam necessitas videatur impellere: cum in bonis voluntas sit intelligenda non sine gratia; in malis autem voluntas intelligenda sine gratia. Cum verò aliquos à Deo, aut traditos desideris suis, aut obduratos legitimus, aut relictos, in magnis peccatis suis hoc ipse meruisse profitemur: quia talia eorum crimina præcesserunt, ut ipsi sibi poenas debuissent, quæ eis etiam supplicium vererent in reatum. Atque et ita nec de iudicio Dei querimus, quæ deserit meritis defecti, & misericordia eius gratias agimus, quæ libera non meritis liberati. Vires itaque obedientie non ideo cuiquam subtrahit, quia eum non prædeterminavit, sed ideo quia eum non prædeterminavit. Prædeterminatio est igitur Dei semper in bono est, quæ peccatum sola hominis voluntate commissum, aut remittendum novit cum laude misericordiam, aut plendum cum laude iustitiam. In malis autem operibus nostris sola prædeterminatio Dei intelligenda est: quia sicut præcavit, & prædeterminavit quæ ipse fecit, & ut faceremus dedit, ita præcavit tantum, non etiam prædeterminavit, quæ nec ipse fecit, nec ut faceremus, exegit. Hi autem de quibus dicitur: [Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, manifestenturque nobiscum:] voluntate exierunt, voluntate ceciderunt: & quia præciti sunt casuri, non sunt prædeterminati: essent autem prædeterminati, si essent reversuri, & in sanctitate ac veritate manuræ. Ac per hoc prædeterminatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.

In plerisque, vetustum caput hoc conjunctum est superius, & in titulo est. Item, non idem est autem consuetum ex loci indicat, Fulgentii, Prosperii, & B. Augustini.

Non ergo necessitatem facit correctivum, vel obdurationis divina prædeterminatio, seu præscientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali peccant. Neque enim quia prædeterminatio, seu præscientia Dei falli non potest, necessario eveniunt, quia prædeterminantur, vel præscientur, sicut nec necessario prædeterminantur, vel præscientur, quæ facta sunt: sed quia boni ad gratiam, mala præter ipsam scientiam eorum non possunt. Quapropter ergo contingit hinc, si hæc prædeterminata sunt, vel præcisa, necessario eveniunt: non tamen ideo absolute verum est, necessario eveniunt, quæ prædeterminata sunt, vel præcisa: quia hæc necessitas refertur ad rem eveniendum, eis ad intuitum divine præscientiæ. Unde Augustinus: [Duo sunt, inquit, necessitates, simplex iura, veluti quæ necesse est omnes homines esse mortales: altera conditionis, ut si aliquem arbitratum]

a 1. Cor. 2. b. aliam. c. Fulgentius l. 1. ad Monymon. Prosper in resp. ad Capitula Gallorum, cap. 6. d. Ibidem cap. 11. e. Ibidem c. 2. f. aliam ab orig. g. Idem Prosper, ca. 14. & sententia 6. ad capit. Gallorum. Idem sent. 11. h. Idem ad obj. Vincennes, c. 2. & August. ad articulos sibi falsè impositos, art. 12. i. Sententia in libro de prædeterminatione Dei. Bar. l. 20. c. 21. l. 10. p. 17. c. 32.

re qui sit, cum ambulare necesse est. Quod cum quisque vitæ, id esse alter, quam notum est, nequit. Sed hoc magis cum illam simplicem trahit. Hinc enim necessitas, ut propria facit naturam, sed conditionem adhibet. Nolla enim voluntas cogit incidere voluntate gradientem, quæcumque cum magis graditur, incidere necessarium sit. Eodem igitur modo, si providentia præsum videt, ut necesse est esse, tamen illi nulla habeat necessitatem. Atque Deus est futura, quæ ex libertate præsum, præsentia contuor. Hæc igitur ad voluntatem divina divinum, necessaria sunt per dispositionem divina. Per se verò considerata, absolute natura sua libertatem deserunt. Non igitur proculdubio cuncta, quæ facta sunt, præsumit; sed eorum quædam de libero proficiuntur, quædam quævis eveniant, existendo tamen naturam propriam ad actionem, quæ priusquam fierent, citam non evenire potest. Et omnibus mala nostra libero ascribantur, cum illa de ascribantur indignationi. Unde Gregorius: a [Cum ipse indignatio sese, ut ita dixerim, medullitus movet, bono quoque opprobrio humana non remoret: nec si quilibet autem opprobriis: cum scilicet Deus aliquod ab hominibus proficiat. Hinc est enim quid dicitur, b quod reatum tantummodo voluntatem sua præsumit, testis, dicitur, se obtemperat, dicitur, quædam placavit, ad petram Orientis, et per se actionem diffidens, reprobationem terram regredi. Dumque non potuit.] c Item Augustinus: [De 3. Tyrus c. 1. dicitur quod aliud passivum dicitur, quam non esse, et dicitur dicitur, quæ etiam creditur, fuisse ipsa veritas dicit, si dicitur, quæ apud eos credentes facta sunt, virtutum signa. Quæ autem hoc ei negatum fuerit, dicitur, si possit, non omniant, et ostendant, cur apud eos Dominus mirabilia fecerit. Nos tamen, e si rationem saltem, & præsumit dicitur, quæ penetrare non possunt, manifestissime sunt dicitur, et verum esse quod dicitur, & iustum esse quod factum est, in Tyrus & Sydonis, sed etiam Corozam & Borsipam præsumit, & fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis visum præsumit operari. Neque enim ulli falsum videtur potest, quod præsumit, q. q. per Prophetam g. Iudaea plebs præsumit. Item præsumit, q. q. maniam sui lapidibus quædam præsumit adimam tibi facultatem peccandi. Idem per præsumit, q. q. damnamus dicit. [Etiam via illorum tendere. & libere Angelus Domini persequens eos.] Sed in hoc omnibus tantum humana ascribuntur menti arbitrio, quod dicitur dicitur, q. q. misericorditer verti ad bonum, in damnamus præsumit ad malum. Sicut ergo, quæcumque virtutes sunt, virtutes tra terminantur à Deo sibi præsumit esse, virtutum, virtutes præsumit non inveniuntur, medietate se quæcumque virtutes præsumit ad vitam, omnia tamen de libertate est præsumit, nec malorum est negligenda dispositio.]

1 ¶ Dux sunt] Hæc à Borchardo & Iovane dicitur in Augustino in libro de prædeterminatione. Et sequentia dicitur præsumit explicata in libello de prædeterminatione Dei. Bar. l. 20. c. 21. g. Augustini, tom. 7.

2 ¶ Absolutam] Apud Borchardum & Iovannem præsumit absolute libertate non desinit.

3 ¶ De Tyrus] Similiter sibi legitur apud Augustinum in libro de bono perseverantia, cap. 14. Eodem modo præsumit apud Prosperum ad excepta Lactantii, in resp. ad Titianum l. 1. c. 9.

C. XXIV. ¶ Non semper in eis qui præsumit venditæ est exercitæ. Unde idem Augustinus aut epist. 10. Bonifacio.

a Lib. 9. Moral. c. 22. b. Exod. 22. Num. 14. c. d. al. docet. e. aliam. f. Math. 21. g. l. 1. p. 17. c. 32.

Pius a pietate, veritas, charitas non permittit con-
 traria excommunicationem eorum hominum accipere testimonium,
 quos in ecclesia non videmus, cui Deus prohibet tes-
 timonium. Quia enim divina testimonia non sequuntur
 opinionem humani testimonii perdidit. *Item in scriptis.*
 Modicus est medicus parenti phrenetico & pater
 disciplinatus filio: ille ligando, ille cædendo, sed am-
 bigendo. Si autem illos negligant, & perire permittant,
 illa potius fallax mansuetudo crudelitas est. *Item in scriptis.*
 Si per b potestatem, quam per religionem ac-
 cidit legem, tempore quo debuit, divino munere ac-
 ceperit ecclesia, hi, qui inveniuntur in viis & in sepibus,
 id est, in hæreticis & schismaticis, coguntur intrare,
 non quia coguntur, apprehendant, sed quare cogantur,
 attendant. Convivium Domini unitas est corporis
 Christi, non solum in sacramento altaris, sed etiam in
 vinculo pacis. *In cæcis in scriptis.* Theodosius Imperator
 legem d generaliter in omnes hæreticos promul-
 gavit, ut quicquid eorum Episcopus vel clericus ubil-
 bet ecclesiarum, decem libris auri multaretur. *Item in scriptis.*
 Si duo aliqui in una domo habitarent, quam
 certissime fatendum esse ruituram, nobisque id præsum-
 ptivè volent credere, atque in ea manere persistenti-
 bus eos inde possimus eicere vel invoces, quibus immi-
 nentem illam ruinam postea demonstraverimus, ut redire
 saltem sub eius periculo non auderent, puto, nisi fa-
 ceremus, non immerito crudelis iudicaremur. Poterò,
 si unus illorum nobis diceret, quædo intraveritis erue-
 re, memorem continuo tradidabo: alter autem nec
 erit quidem inde, nec erui velle, sed neque necare fe-
 audeat, quod eligemus, utrum ambo ruine opprimen-
 dos relinqueret an uno alterum per misericordie nostram
 operam liberaret, alterum non nostra culpa, sed sua po-
 tentia, necesse est tam infelix, qui non, quid fe-
 ri in talibus rebus oporteat, facillime iudicat. *Item in scriptis.*
 Quod si plures essent in domo ruitura, & in-
 deciam unus liberari posset, atque id cum facere co-
 mætorum, alii se ipsos præcipitio necarent, dolorem de
 cetera nostrum de unius saltem salute consolaremur:
 non tamen, ne ipsos alii perderent, petire universos
 multo libenter permitteremus. Quid igitur de opere
 misericordie, quod pro vita æterna adipiscenda, & po-
 ena æterna præcipitio debemus impendere, iudicandum
 est. Sed pro salute ista non solum temporali, sed
 etiam brevi ad ipsum exiguum tempus liberanda sic
 nos subiacere hominibus ratio vera & benigna com-
 pellit. *Item in scriptis.* Si e (inquit Donatista) oportet,
 ut nos extra ecclesiam, & adversus ecclesiam fuisset
 penitentia, ut sibi esse possimus, quomodo per istam po-
 nitentiam apud vos clerici, vel etiam Episcopi perman-
 entia? Hoc non fiet, quoniam reversa (quod fatendum
 est) heresim debet, nisi pacis ipsius compensa-
 tione sanentur. Sed sibi hoc dicant, & multo maxime
 humiliter doleant, quin tanta morte præcisionis iace-
 ant, ut ibi quodam vulnere matris catholice revivi-
 fiant. Cum enim præcisus ramus inferitur, sit aliud vul-
 nus in arbore, quo possit recipi, ut rivat, qui sine vita
 rabiis peribit: sed cum receptus recipienti coalescit,
 & vigo consequetur, & fructus: si autem non coale-
 rit, ille quidem arefcit, sed vita arboris permanebit.
 Etenim de tale inferendi genus, ut nullo præcisio ra-
 mo qui intus est, ille qui foris est, inferatur: non tamen
 multo, sed vel levissimo arboris vulnere. Ita ergo & isti
 cum ad rursus catholicam veniant, nec eis quamvis
 post erroris sui penitentiam honor clericatus, aut Ep-
 iscopatus asseritur, sit quidem aliquid tanquam in ver-
 tice arboris matris contra integritatem severitatis: ve-

a Psal. lxxv. v. 3. *b* Anselm. de vit. b. parisiens. orig. in scriptis.
c & scholasticus. *e* quo orig. *d* Theod. lxxv. v. 3. *e* 21. & 22.
f Pan. in psal. lxxv.

runctamen quia neque a qui plantat, est aliquid, in quem
 qui ligat, ad misericordiam præcisus fuit, & coalescenti
 innotam pace ramorum charitas b cooperit multitu-
 dinem peccatorum. *Et paulo post.* Veritas in huius-
 modi causis, ubi e. per graves dissensionum scissuras
 non huius, aut illius hominis est periculum, sed popu-
 lorum fruges jacet, detrahendum est aliquid severita-
 ti, ut maioribus malis sanandis charitas sincera subven-
 niat. Habeant ergo isti de præterito detestabili errore,
 sicut Petrus habuit de mendacii timore, amarum dolo-
 rem, & veniant ad ecclesiam Christi veram, id est, ma-
 trem catholicam: sint in illa clerici, sint Episcopi utili-
 ter, qui contra illam fuerunt hostiliter. Non invidi-
 mus, imò amplectimur, optamus, hortamur, & quos in
 viis, & in sepibus invenimus, intrare cogimus, & sic non-
 dum quibusdam persuademus, quia non res eorum, sed
 ipsos querimus.

i Theodosius *j* Anselmus habet in Gratiano: sed præ-
 cisus verba b. Augustini ubi de reprehendendo talis Donatistarum agit
 sunt hoc. Quod eo modo fieri aliquatenus arbitramur, si
 legem piissima memoriæ Theodosii, quam generaliter
 in omnes hæreticos promulgavit, ut quicquid eorum Ep-
 scopus vel clericus, ubilibet esset inventus, decem li-
 bris auri multaretur, expressius Donatistas, qui se nega-
 bant hæreticos, ita confirmarent, ut non omnes tam mul-
 ta feriantur, & cetera, que sequuntur.

C. XXV. Medicinali severitate mali cogantur ad bonum.

Quid d faciet hic ecclesie medicina, salutem omni-
 um matrem charitate conquirens, tanquam inter
 phreneticos & lethargicos astians. Nunquid contem-
 nere, nunquid desistere vel debet, vel potest? Vtrique
 sit, necesse est, molesta: quia neutrius est inimica. Nam
 & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari:
 sed perseverat diligentia charitatis phreneticam casti-
 gare, lethargicum stimulare, ambo amare. Ambo
 offenduntur, sed ambo diliguntur. Ambo molestati,
 quamdiu acri sunt, indignantur, sed ambo sanati gra-
 tularuntur. *Et infra in eadem.* Catholici esse non inci-
 piunt, nisi hæretici esse desisterint. Neque enim sacra-
 menta eorum nobis inimica sunt, quæ cum illis nobis
 sunt communia: quia non humana sunt, sed divina. Pro-
 prius error eorum est aufertendus, quem male imbibere-
 runt, non sacramenta, quæ similiter acceperunt, quæ ad
 penam suam portant & habent, quanto indignius ha-
 bent: sed tamen habent.

4 pars. Ecce quæd crimina sunt puniendæ, quæda salva pace
 ecclesie ferri possunt: in quo tamen discretio adhibenda est. Ali-
 quando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad po-
 nitentiam est expectanda: aliquando in paucis est puniendæ, ut ex-
 emplum ceteri terrentur, & ad penitentiam provocentur.
 Hinc, cum discipuli e caestis igne Samaritanos vellem consumere,
 prohibiti sunt: & Samaritani ad penitentiam sunt expectati, ut
 Christo prædicante converterentur.

C. XXVI. Non semper in eos, qui peccant, iudicia est exercenda.

Quid [Christus] discipulos increpavit, quia f ignem
 super eos descendere cupiebant, qui ipsum non
 receperant, ostenditur nobis non semper in eos, qui
 peccaverint, vindicandum: quia nonnunquam amplius
 prodest clementia, tibi ad patientiam, lapsa ad corre-
 ctionem. Denique Samaritani g citius crediderunt,
 à quibus hoc loco ignis aretetur: nec discipuli peccant,

a 1. Corin. 13. *b* 1. Petr. 4. *c* Distinct. 30. ut constitueretur.
d Quid igitur hinc faciat? orig. Psal. lxxv. v. 3. Ansel. lib. 9. c. 36.
e Luc. 9. *f* Luc. 9. *g* Ioan. 4.

pro a fortitudine istius populi una die xxxv. milia perierunt. Sic et pro peccato innumeratum vel tentatum nonnulli poenitentium sunt. ut eorum exemplo laetentur pauperes egrediantur. Sic et quod nonnulli nonnulli poenitentium sunt. ut eorum exemplo laetentur pauperes egrediantur. Sic et quod nonnulli nonnulli poenitentium sunt. ut eorum exemplo laetentur pauperes egrediantur.

C. XXXI. ¶ Indici non est sine accusatore damnare.

Unde Ambrosius super primam epistolam ad Corinthios, cap. 1. ait.

¶ Quis potestatem non habet, quem scit reum. Adhibere, aut probare non valet, immunitus est: & iudicium non est sine accusatore damnare, quia & Dominus iudex, & cum i fur esset, quia non est accusatus, minime obicit.

¶ Cum fur ¶ Adhibere non est sine accusatore damnare, quia & Dominus iudex, & cum i fur esset, quia non est accusatus, minime obicit.

¶ Similiter non est sine accusatore damnare, quia & Dominus iudex, & cum i fur esset, quia non est accusatus, minime obicit.

C. XXXII. ¶ Quod a multitudine peccatur, vel deo quod multitudine non habet sociam, ab ecclesia non possunt, sed absoluitur.

Unde Augustinus in libro 3. c. contra epistolam Parmeniani.

Non e potest esse salubris a multis correptio, nisi cum ille corripitur, qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat, quam dolor & gemitus, ac periculum signum, quod Ezechielis f. sancto revelatur, illi exadere ab illorum vastatione mereantur. & infra.

¶ Reverti si contagio peccandi multitudinem invalerit, divina disciplina levis misericordia necessaria est. Nam condita separationis & inania & sunt, & perniciosa atque lætifica, quia impia & superba sunt h; & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animos malos & infra.

¶ Turba autem iniquorum, cum facilitas est in populis promovendi sermonem, generali obligatione ferienda est: & maxime, si occasione atque opportunitate præbuerit aliquod flagellum desuper Domini, quo eos appareat pro suis meritis vapulare.

¶ Præcepta i vero Evangelica k de dilectione inimicorum, & misericordia impedienda proximo, exhortationes quoque Apostoli l de volendo vel peccandi remissio, non extenuanda sunt, ut pro merito in relaxate impunitas, sed ut delinquenti correptio, & rursus in iustitiam subdilatatio, donec per sententiam iudicis adempta sit correctio, malum tollatur exercitium. In hoc ergo iudicio delicti iure iustitiae, & misericordie conueniunt, ut de eorum perditione doleremus, eorum salubrem desideremus, & pro eorum correctione quando laboramus & oramus, paenitentibus solatia impetramus, alio aliter uera poenitentia, non ut pernitentes, & in malo persistentes impunitate donemus. Sicut enim erga poenitentes misericordia, sed misericordie esse mouetur, iuxta illud: n [Noli i esse misericordis, quia est iustus, qui perit in iustitia sua.] & iterum: o [Inimicus sine misericordia erit ei, qui non fecit misericordiam.] Et iterum illud. Apostoli secunda epistola ad Corinthios: p [Cui aliud donasti, & ego. Nam & ego, si quid donavi propter vos

a Numer. 11. b 2. Regum cap. 11. c Ioan. 12. d Sup. 2. quæst. 1. de mansuetudine. ver. 10. e Ambrosius. Cap. 1. 5. cap. 244. c Ioan. 1. 17. f Ezechiel. 9. g Mat. 18. h al. Ioan. 1. d. supra eadem. huc autem. k Luc. 6. l Gal. 6. m al. peccanti. n Eccles. 7. o Luc. 2. p 2. Corin. 2.

donavi ac si fuisse Christus donaret, ut non circumueniamur a satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. [Qui quos nequit confitendo decipere, facit nimis asperes.] sicut, inquam, poenitentibus, ut dictum est, misericordes esse iubemur, sic impoentibus & obliuiscimus in malo misericordiam impendere prohibemur.

¶ Nolle esse ¶ Gratianus non refert ipsa propria verba ecclesiæ. Ex enim si iudom: Hæc quoque vidi in diebus vinitatis meæ, iustus perit in iustitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua. Nolle esse iustus multum, neq. plus sapias, quam necesse est, ne obliuiscas.

C. XXXIII. ¶ De iusta & iniusta misericordia.

Unde Ambrosius sermone 1. in Psal. 111. vers. 2.

Est b iniusta misericordia. Denique in lege c scriptum est de quodam: [Non misereberis illius.] Et in libris Regnorum d legis, quia Saul postea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium Regem, quem prohibuerat sententia divina seruari. Itaque e, si quis lacrimam filii deprecantibus motus, & lachrymis conjugis eius inflexus absolvendam putet, cui adhuc latrociniandi asperit affectus, nonne innocentes tradit exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? Certe si gladium reprimat, vincula dissolvit, cur laxat exilium, cur latrociniandi, quæ potest clementiori via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde f inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum, si non probasset, alterum, si esset ab accusatore convictus, non id, quod iustitiz est iudex sequatur: sed dum miseretur rei, damnet probantem: aut dum aculat ori feret, qui probare non possit, addicat innoxium: non potest igitur hæc dici iusta misericordia. In ipsa ecclesia, ubi maxime misereri decet, teneri quam maxime debet forma iustitiz, ne quis a communione confortio absentis u. breui lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fleibus communionem, quam plurimis debet postulare temporibus, a facilitate g sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad prolepsionis contagium provocari? Facilitas enim venia, incertum tribuit delinquendi.

¶ Abfentus ¶ Antea iugulatur, a confortio communionis vel criminationis abftractus. Eminentum est & hoc, & multa alia ex ipso originali.

C. XXXIV. ¶ Non debemus in mala causa pauperi misereri.

Item Augustinus in libro 1. de sermone, Psal. 32.

NE amisso i iudicio sis pauperi in mala causa misericors, cuius si parcis facello, percussis cor, & tanto nequiores reddis, quanto iustum tibi facere vider.

¶ Fere eadem sunt in glossa ordinaria in Psal. 32. ad vers. Diligit misericordiam, ex beato Augustino collecta sententia.

C. XXXV. ¶ Homini est miserendum peccatori in ascendendum.

Idem.

NO k ista nomina cum dicimus, homo peccator, non utique frustra dicuntur. Quia peccator est, corripe: quia homo est, misere: nec omnino liberabis hominem, nisi cum persecutus fueris peccatorem. Hinc officio nominis l invigilet disciplina, sicut cuique regenti apta & accommodata est, non solum Episcopo regenti plebem suam, sed etiam pauperi regenti familiam suam, marito regenti conjugem suam, patri regenti prolem suam, iuduci regenti provinciam suam, Regi re-

a In persona Christi] orig. Glossa inter. ibid. b Anf. 13. c 31. Polyc. 1. 6. tit. 21. c Dent. 19. d 1. Reg. 17. e Atqui si quis laetremis] orig. f al. Denig. g al. facilitate. h Et glo. ord. ibid. i al. commissio. k Bedæ Gal. 6. Polyc. 1. 6. tit. 21. Anf. 13. c. 31. l omnis.] vera lesio.

C. 4

genti gentem suam. *Et paulo post.* ¶ Ita nulli homini claudenda est misericordia, nulli a peccatori impunita relaxanda est. Hinc itaque maxime intelligendum est, quomodo non sit contemnenda elemosyna, quae quibusque pauperibus iure humanitatis impenditur: quandoquidem Dominus subleuabit indigentiam, &c. *Et paulo post.* ¶ Non ergo suscipiamus peccatores, propterea quod sunt peccatores, sed tamen eos ipsos, quia & homines sunt, humana consideratione traitemus: persequamur in eis propriam iniquitatem, misereamur communem conditionem.

Initium huius capituli habetur in sermone 94. Et 109. de tempore. Et hom. 6. in lib. 30. homiliarum. Verius integrum est apud Bedam in com. epistola ad Galatas. 6.

Item illud Evangelii, quod obicitur: b. Sed gladium usum fuerit gladio casti. Augustinus exponit in 6. 22. lib. contra Eusebium Maschianum cap. 70. ita dicens.

C. XXXVII. ¶ Qui dicitur gladium accipere. Ille e gladium d accipit, qui nulla superiori ac legitima potestate vel iubente, vel concedente in sanguinem alicuius immittitur.

7 pars. Terra illud Hieronymi, qui ecclesia negatur aliquem persequi, non ita intelligendum est, ut generaliter ecclesia nullum persequatur, sed quod nullum iniuste persequatur. Non enim omnis persecutio culpabilis est, sed rationaliter haereticos persequimur: sicut & Christus corporaliter persecutus est eos, quos de templo expulsi.

C. XXXVII. ¶ De potestate officio utitur iniqui-
eri corriguntur

Unde Augustinus ad Vincentium, epistola 48.

Nimium e sunt inquieti Donatistae, quos per ordinatas a Deo potestates 2 cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum jam correctione gaudemus. *Item infra.* ¶ Si enim quisquam inimicum suum periculosis febribus phreneticum fatuum currere videret in precipitium, nomine tunc permissum malum pro malo redderet, si eum sic currere permitteret, quam sic corripiendum, ligandumque curaret? Et tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus videretur, quando utilissimus & misericordissimus extitisset. Sed plane salutare reparata, tanto ei uberius gratias ageret, quanto sibi cum minus pepercisset sensisset. *Et post pauca.* ¶ At enim quibusdam ista non profunt. Numquid ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum est insanabilis pestilentia? *Item post aliqua.* ¶ Non ergo omnis, qui parit, amicus est, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam blanda bestiae inimici. Melius est cum severitate diligere, quam cum lenitate decipere. Vitulus esurienti panis sollicitus, si de cibo securus iustitiam negligebat, quam esurienti panis frangitur, ut iniustitiam seductus acquiescat. *Item post pauca.* ¶ Putas neminem debere cogi ad iustitiam, cum legas patremfamilias dixisse & seruis: [Quoscumque inuenieritis, cogite intrare:] cum legas etiam ipsum primo Saulum, postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum. *Item post pauca.* ¶ Et noveris aliquando furcem avertendis peccatoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello ad gregem peccata errantia revocare. *Item infra.* ¶ Si semper esset culpabile persequutionem facere, non scriptum esset in sanctis 10 libris: [Detrahentem proximo suo occidit, hunc persequatur.] Aliquando ergo & qui eam patitur, iniustus est, & qui eam facit, iustus est. Sed plane semper &

a. ubi. sicut nulli peccato. b. sup. ead. res personas. in fine. c. 100 p. 10. e. 10. Pauli. 1. 3. c. 4. d. utitur gladio. orig. sup. ea. qui fecerunt. e. Poly. 1. 7. tit. 6. Anst. 1. 2. c. 3. f. al. praecepti. g. sup. 3. q. 3. c. 2. h. al. voluntaria. i. Prov. 27. k. Mat. 22. l. 1. q. 1. m. Psal. 109.

mali periculi sunt bonos, & boni periculi sunt malos, illi nocendo per iniustitiam, illi a consulendo per cupiditatem: illi immaniter, illi temperanter: illi serventur quemadmodum sancti: qui autem curat, considerat quemadmodum saeculi. Ille enim persequitur sanctum, iste persequitur impium. Occiderunt impij Prophetas, occiderunt & impios & Prophetas. Flagellaverunt & Christum: Iudeos d. flagellavit & Christus: tunc sunt Apostoli ab hominibus potestati humane, tunc derant f. & Apostoli homines potestati saeculi. In omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate quis pro iniustitia, quis nocendi causa, quis emendandi? *Et paulo post.* ¶ Constantinus Imperator primus obtulit res convictorum, & unitati persequutionis tantum sisco vindicaretur. *Et post pauca.* ¶ Certis modis e crimen maculat nefcientem. *Item infra.* ¶ Innocentium, quia innocentibus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non inquantur quocumque propter innocentium consortium etiam coguntur. Non enim propter malos potestati saeculi, propter bonos mali tolerandi sunt, sicut tolerandi sunt phet eos, contra quos tanta dicebant, nec communitatem sacramentorum illius populi relinquerent.

1. ¶ Donatistae.] *Apud Augustinum titulus est, Augustinus Vincentio. In initio vero capituli est, Donatistae. Et apud B. Augustinum, Sed Donatistae nimium iniquitatis postea est hoc loco dicitur, Donatistae, multa auctoritate non antea legebatur. Augustinus ait Vincentio, fecerunt quae abest a plerisque, vestitus, & Anselmus, & origen. Meliora ex ipso profertur originalibus sunt emendata.*

C. XXXVIII. ¶ Haereticus ad saltem emendationem non fuit idoneus.

Item Donato Presbytero, epist. 204.

Displicet tibi, quia traheris ad saltem, quia multos nostros ad perniciem traxeris? Quomodo volumus, nisi te comprehendi, & praesentem ad nos, ne pereres? Quod autem in corpore laesus, ut non fecisti, qui iumento tibi mox adnoto uti iumento, ad terram gravitas collisisti. Nam utique tuus, qui adductus est tecum, collega tuus, illius venas, qui tibi sibi non fecit. Sed neque hoc putas, nisi tibi habuisse, quia neminem existimas cogendum esse ad numerum. Attende quid dixerit Apostolus: [Cognoscendum patum desiderat, bonum opus desiderat.] Et tamen multi ut Episcopatum suscipiant, tenentur, ut coguntur, clauduntur, custodiuntur, potestatem coguntur, donec eis adire voluntas suscipiendi crederetur. Quanto magis vos ab errore pernicioso, in quo periculis inimici estis, trahendi estis, perducendi ad veritatem cognoscendam, vel eligendam, non solum ut rem salubriter habeatis, sed etiam ne periculum periculis de quibus supra dixi, coguntur ad bonum. *Item post pauca.* ¶ Dicis Deum dedisse liberum arbitrium. Quomodo debere cogi hominem, nec ad bonum? *Item post pauca.* ¶ de i ergo, quod considerate non vis: Hec voluntas bona misericorditer impenditur, ut mala voluntas in minus dirigatur. Nam quis necesse nec abominabilem nem, nisi merito mala voluntatis: nec liberum arbitrium bonam habuerit voluntatem? Non faceret tibi coguntur diliguntur, mala lux voluntati imponit & creatur, permittendi sunt; sed, ubi potestas datur, & tunc prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam, si voluntas semper lux permittenda est libertati, quare tunc recusantes, & murmurantes tam dicitur flagellari &

a. ubi.] orig. b. 3. Regum 11. c. 1. Mat. 27. c. 1. c. 16. f. 1. Cor. 1. g. 1. q. 4. volens. h. sup. ad magnum. i. Poly. 1. 7. tit. 6. Anst. 1. 2. c. 3. d. 1. Pauli. 1. 3. c. 17.

prohibebantur, & ad terram promissionis compellebantur? Si voluntas mala semper suæ permittenda est? Si voluntas mala semper permissus aut pessima voluntas, quare Paulus non est permissus aut pessima voluntate, quare persequatur ecclesiam; sed prostrata est, ut excaretur: missus, ut qualia fecerat in errore, aut mitteretur: pateretur? Si voluntas mala semper sua permittenda est libertati, quare monetur pater in scripturis sanctis, filium durum non solum verbis corrigere, sed etiam latera eius tundere, ut ad bonam disciplinam coactus ac domitus dirigatur? Unde idem dicit: [Tu percussus cum virga, animam autem eius liberabis à morte.] Si mala voluntas semper suæ permittenda est libertati, quare corripantur negligentes patres, & dicitur eis: [Errantem ovem non revocabis, perditam non inquisitis.] Et vos oves Christi estis: Charitatem Dominicum portatis in sacramento, quod accepistis: sed erratis & peritis. Non ideo vobis displicemus, quia revocamus errantes, & querimus peritios. Melius enim facimus voluntatem Domini moventis, ut vos ad eius ovile redire cogamus, quam voluntatem voluntati ovium errantium, ut perire vos permittamus. ¶ Noli ergo jam dicere, quod te assidue doctore: sic volo errare, sic volo perire. Melius enim nos hoc omnino non permittimus, quantum possumus. Modò, quod te in putem, ut moreris, militi, utque libera voluntate fecisti. Sed quare trudes essent ferre Deo, si hinc mala voluntati tuæ te permittent, & non te de illa morte liberarent? Quis eos non merito culpares? Quis non impios rectè iudicaret? Et tamen tu vultes in aquam mitti, ut moreris; illi te in oleum de aqua laverent, ne moreris. Tu fecisti secundam voluntatem tuam, sed in perniciem: tuam; illi contra voluntatem tuam, sed propter salutem tuam. Si ergo salus ista corporalis sic custodienda est, ut etiam in nolentibus ab eis, qui eos diligunt, serventur; quanto magis illa spiritalis, in cuius desertione mors æterna meretur? quamquam & in ista morte, quam tibi ipse inferre voluisti, non solum ad tempus, sed etiam in æternum moreris: quia etsi non ad salutem, non ad ecclesie pacem, non ad Christi corporis unitatem, non ad sanctam & individuum charitatem, sed ad mala aliqua cogeres, nec tibi ipse mortem inferre debuisti. Considera scripturas divinas, & discite quantum potes, & vide utrum hoc fecerit aliquis aliquando iustorum atque fidelium, cum ab eis tanta mala perpessus sunt, qui eos ad æternum interitum, non ad vitam æternam, quo tu compelleris, adigebant.

¶ *Repetis, sicut audio, quod in Evangelio & scriptum est, recessisse à Domino 1xx. & discipulos, & arbitrio suæ malæ atque impie discessionis fuisse permisso: carere tunc duodecim, qui remanserant, fuisse responsum.* [Numquid & vos vultis ire?] Et non attendis, quia tunc primum ecclesia novo germine pullulabat, nondumque in ea fuerat completa illa prophetia: [Et adorabunt eum omnes Reges terre, & omnes gentes servient illi.] Quod utique quando magis impleatur, tanto maiore sit ecclesie potestate, ut non solum invitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc Dominus significare voluit, qui quamvis haberet magnum potentatem, prius tamen elegit commendate humilitatem. Hoc & in illa convivii similitudine fatetur videtur ostendit, ubi misit ad invitatos, & venite noluerunt, & ait g. servo: [Exi in plateas 2; & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introducite.] Et ait servus Domino: Factum est, ut imperator, & ad hunc locum est. Et ait Dominus servo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.]

Vide nunc quemadmodum de his qui prius venerunt, dictum est, introduc eos: nunc a dictum est, compelle. Ita significata sunt ecclesie primordia adhuc crescentis, ut essent vires etiam compellendi.

1 ¶ Attende ergo ¶ *Locus hic quemadmodum & multa alia in hoc capite emendatus est ex B. Angustino. Antea legebatur: Attende ergo, & considera, quod non ideo voluntas bona misericorditer impedit, ut mala voluntas hominis diligit.*

2 ¶ In plateas ¶ *Sic emendatus est ex Evangelio B. Lucae, expunctis duabus vocibus. Antea enim legebatur, exiit in vias & plateas.*

C. XXXIX. ¶ *Hereticus utitur patienter, quæ catholica scribitur inferent.*
Idem super Ioannem, tractatus. ad cap. 3.

¶ Quando vult Deus concitare potestates adversus hereticos, adversus schismaticos, adversus dissidentes ecclesie, adversus exultatores Christi, adversus blasphematores baptismi, non mirentur, quia Deus concitat, ut à Sara verberetur Agar, & ponat cervicem: quia cum humiliata discederet à domina sua, occurrit ei Angelus, & dixit: d. [Quid est Agar ancilla Sara?] Quæstio esset de domina, quid audivit ab Angelo? [Revertere ad dominam & tuam.] Ad hoc ergo affigitur, ut revertatur; atque utinam revertatur, quia proles eius, sicut filii Iacob, cum fratribus hereditatem tenent. Mirantur autem, quia commoventur potestates Christianæ adversus detestandos dissidentes ecclesie. Si non ergo moverentur, quomodo redderent rationem de imperio suo Deo? Intendant charitas vestra, quid dicam: quia hoc pertinet ad Reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam velint matrem suam ecclesiam habere, unde spiritaliter nati sunt. ¶ *Paulo post.* ¶ Nabuchodonosor Rex decrevit, dicens: f. [Quicumque dixerit blasphemiam in Deum Sidrach, Misach, & Abednego, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem.] Ecce quomodo servit Rex alienigena, ne blasphemaretur Deus Israel, qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, ut faviant Reges Christiani, quia Christus exultatur, à quo non tres pueri, sed orbis terrarum cum ipsis Regibus à gehennarum igne liberatur. ¶ *infra.* ¶ Quomodo ergo isti Reges non moveantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, sed seipso liberatos de gehenna? quando vident Christum, à quo liberati sunt, exultari in Christianis? quando audiunt dicentem Christiano, dic te non esse Christianum. Talia facere volunt, & saltem talia pati nolunt. Nam videte qualia faciunt, & qualia patiuntur: occidunt animam, affliguntur in corpore: sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conquantur.

C. XL. ¶ *Ecclesia hereticos ratione persequitur.*

¶ *Item contra literas Petilianas lib. 2. c. 79.*
¶ *¶ Vi & peccat, non peccat legis auctoritate, sed contra legis auctoritatem. Quia verò interroga me, quæ sit ratio persequendi, vicissim te interroga, cuius sit vox in Psalmo dicentis: h. [Detrahentem secretum proximo suo, hunc persequeris.] Quare itaque persequeris vel causam, vel modum, & noli tanta impetritia generaliter malorum persecuciones? & reprehendes modum vestri persequeris salutem. Item sup. cap. 100.* ¶ Petilianus dixit, si Apostoli persecuti sunt aliquem, aut aliquem tradidit Christus? Augustinus respondit, postquam quidem dicitur ipsam fatam omnibus malis hominibus esse peccatam, cui tamen tradidit Aposto-

a. ad. 3. b. Prover. 9. Prov. 1. c. Exeg. 4. H. 1. d. 1. e. 1. f. 1. g. 1. h. 1. i. 1. j. 1. k. 1. l. 1. m. 1. n. 1. o. 1. p. 1. q. 1. r. 1. s. 1. t. 1. u. 1. v. 1. w. 1. x. 1. y. 1. z. 1. aa. 1. ab. 1. ac. 1. ad. 1. ae. 1. af. 1. ag. 1. ah. 1. ai. 1. aj. 1. ak. 1. al. 1. am. 1. an. 1. ao. 1. ap. 1. aq. 1. ar. 1. as. 1. at. 1. au. 1. av. 1. aw. 1. ax. 1. ay. 1. az. 1. ba. 1. bb. 1. bc. 1. bd. 1. be. 1. bf. 1. bg. 1. bh. 1. bi. 1. bj. 1. bk. 1. bl. 1. bm. 1. bn. 1. bo. 1. bp. 1. bq. 1. br. 1. bs. 1. bt. 1. bu. 1. bv. 1. bw. 1. bx. 1. by. 1. bz. 1. ca. 1. cb. 1. cc. 1. cd. 1. ce. 1. cf. 1. cg. 1. ch. 1. ci. 1. cj. 1. ck. 1. cl. 1. cm. 1. cn. 1. co. 1. cp. 1. cq. 1. cr. 1. cs. 1. ct. 1. cu. 1. cv. 1. cw. 1. cx. 1. cy. 1. cz. 1. da. 1. db. 1. dc. 1. dd. 1. de. 1. df. 1. dg. 1. dh. 1. di. 1. dj. 1. dk. 1. dl. 1. dm. 1. dn. 1. do. 1. dp. 1. dq. 1. dr. 1. ds. 1. dt. 1. du. 1. dv. 1. dw. 1. dx. 1. dy. 1. dz. 1. ea. 1. eb. 1. ec. 1. ed. 1. ee. 1. ef. 1. eg. 1. eh. 1. ei. 1. ej. 1. ek. 1. el. 1. em. 1. en. 1. eo. 1. ep. 1. eq. 1. er. 1. es. 1. et. 1. eu. 1. ev. 1. ew. 1. ex. 1. ey. 1. ez. 1. fa. 1. fb. 1. fc. 1. fd. 1. fe. 1. ff. 1. fg. 1. fh. 1. fi. 1. fj. 1. fk. 1. fl. 1. fm. 1. fn. 1. fo. 1. fp. 1. fq. 1. fr. 1. fs. 1. ft. 1. fu. 1. fv. 1. fw. 1. fx. 1. fy. 1. fz. 1. ga. 1. gb. 1. gc. 1. gd. 1. ge. 1. gf. 1. gg. 1. gh. 1. gi. 1. gj. 1. gk. 1. gl. 1. gm. 1. gn. 1. go. 1. gp. 1. gq. 1. gr. 1. gs. 1. gt. 1. gu. 1. gv. 1. gw. 1. gx. 1. gy. 1. gz. 1. ha. 1. hb. 1. hc. 1. hd. 1. he. 1. hf. 1. hg. 1. hi. 1. hj. 1. hk. 1. hl. 1. hm. 1. hn. 1. ho. 1. hp. 1. hq. 1. hr. 1. hs. 1. ht. 1. hu. 1. hv. 1. hw. 1. hx. 1. hy. 1. hz. 1. ia. 1. ib. 1. ic. 1. id. 1. ie. 1. if. 1. ig. 1. ih. 1. ii. 1. ij. 1. ik. 1. il. 1. im. 1. in. 1. io. 1. ip. 1. iq. 1. ir. 1. is. 1. it. 1. iu. 1. iv. 1. iw. 1. ix. 1. iy. 1. iz. 1. ja. 1. jb. 1. jc. 1. jd. 1. je. 1. jf. 1. jg. 1. jh. 1. ji. 1. jj. 1. jk. 1. jl. 1. jm. 1. jn. 1. jo. 1. jp. 1. jq. 1. jr. 1. js. 1. jt. 1. ju. 1. jv. 1. jw. 1. jx. 1. jy. 1. jz. 1. ka. 1. kb. 1. kc. 1. kd. 1. ke. 1. kf. 1. kg. 1. kh. 1. ki. 1. kj. 1. kl. 1. km. 1. kn. 1. ko. 1. kp. 1. kq. 1. kr. 1. ks. 1. kt. 1. ku. 1. kv. 1. kw. 1. kx. 1. ky. 1. kz. 1. la. 1. lb. 1. lc. 1. ld. 1. le. 1. lf. 1. lg. 1. lh. 1. li. 1. lj. 1. lk. 1. ll. 1. lm. 1. ln. 1. lo. 1. lp. 1. lq. 1. lr. 1. ls. 1. lt. 1. lu. 1. lv. 1. lw. 1. lx. 1. ly. 1. lz. 1. ma. 1. mb. 1. mc. 1. md. 1. me. 1. mf. 1. mg. 1. mh. 1. mi. 1. mj. 1. mk. 1. ml. 1. mn. 1. mo. 1. mp. 1. mq. 1. mr. 1. ms. 1. mt. 1. mu. 1. mv. 1. mw. 1. mx. 1. my. 1. mz. 1. na. 1. nb. 1. nc. 1. nd. 1. ne. 1. nf. 1. ng. 1. nh. 1. ni. 1. nj. 1. nk. 1. nl. 1. nm. 1. no. 1. np. 1. nq. 1. nr. 1. ns. 1. nt. 1. nu. 1. nv. 1. nw. 1. nx. 1. ny. 1. nz. 1. oa. 1. ob. 1. oc. 1. od. 1. oe. 1. of. 1. og. 1. oh. 1. oi. 1. oj. 1. ok. 1. ol. 1. om. 1. on. 1. oo. 1. op. 1. oq. 1. or. 1. os. 1. ot. 1. ou. 1. ov. 1. ow. 1. ox. 1. oy. 1. oz. 1. pa. 1. pb. 1. pc. 1. pd. 1. pe. 1. pf. 1. pg. 1. ph. 1. pi. 1. pj. 1. pk. 1. pl. 1. pm. 1. pn. 1. po. 1. pp. 1. pq. 1. pr. 1. ps. 1. pt. 1. pu. 1. pv. 1. pw. 1. px. 1. py. 1. pz. 1. qa. 1. qb. 1. qc. 1. qd. 1. qe. 1. qf. 1. qg. 1. qh. 1. qi. 1. qj. 1. qk. 1. ql. 1. qm. 1. qn. 1. qo. 1. qp. 1. qq. 1. qr. 1. qs. 1. qt. 1. qu. 1. qv. 1. qw. 1. qx. 1. qy. 1. qz. 1. ra. 1. rb. 1. rc. 1. rd. 1. re. 1. rf. 1. rg. 1. rh. 1. ri. 1. rj. 1. rk. 1. rl. 1. rm. 1. rn. 1. ro. 1. rp. 1. rq. 1. rr. 1. rs. 1. rt. 1. ru. 1. rv. 1. rw. 1. rx. 1. ry. 1. rz. 1. sa. 1. sb. 1. sc. 1. sd. 1. se. 1. sf. 1. sg. 1. sh. 1. si. 1. sj. 1. sk. 1. sl. 1. sm. 1. sn. 1. so. 1. sp. 1. sq. 1. sr. 1. ss. 1. st. 1. su. 1. sv. 1. sw. 1. sx. 1. sy. 1. sz. 1. ta. 1. tb. 1. tc. 1. td. 1. te. 1. tf. 1. tg. 1. th. 1. ti. 1. tj. 1. tk. 1. tl. 1. tm. 1. tn. 1. to. 1. tp. 1. tq. 1. tr. 1. ts. 1. tt. 1. tu. 1. tv. 1. tw. 1. tx. 1. ty. 1. tz. 1. ua. 1. ub. 1. uc. 1. ud. 1. ue. 1. uf. 1. ug. 1. uh. 1. ui. 1. uj. 1. uk. 1. ul. 1. um. 1. un. 1. uo. 1. up. 1. uq. 1. ur. 1. us. 1. ut. 1. uu. 1. uv. 1. uw. 1. ux. 1. uy. 1. uz. 1. va. 1. vb. 1. vc. 1. vd. 1. ve. 1. vf. 1. vg. 1. vh. 1. vi. 1. vj. 1. vk. 1. vl. 1. vm. 1. vn. 1. vo. 1. vp. 1. vq. 1. vr. 1. vs. 1. vt. 1. vu. 1. vv. 1. vw. 1. vx. 1. vy. 1. vz. 1. wa. 1. wb. 1. wc. 1. wd. 1. we. 1. wf. 1. wg. 1. wh. 1. wi. 1. wj. 1. wk. 1. wl. 1. wm. 1. wn. 1. wo. 1. wp. 1. wq. 1. wr. 1. ws. 1. wt. 1. wu. 1. wv. 1. ww. 1. wx. 1. wy. 1. wz. 1. xa. 1. xb. 1. xc. 1. xd. 1. xe. 1. xf. 1. xg. 1. xh. 1. xi. 1. xj. 1. xk. 1. xl. 1. xm. 1. xn. 1. xo. 1. xp. 1. xq. 1. xr. 1. xs. 1. xt. 1. xu. 1. xv. 1. xw. 1. xx. 1. xy. 1. xz. 1. ya. 1. yb. 1. yc. 1. yd. 1. ye. 1. yf. 1. yg. 1. yh. 1. yi. 1. yj. 1. yk. 1. yl. 1. ym. 1. yn. 1. yo. 1. yp. 1. yq. 1. yr. 1. ys. 1. yt. 1. yu. 1. yv. 1. yw. 1. yx. 1. yy. 1. yz. 1. za. 1. zb. 1. zc. 1. zd. 1. ze. 1. zf. 1. zg. 1. zh. 1. zi. 1. zj. 1. zk. 1. zl. 1. zm. 1. zn. 1. zo. 1. zp. 1. zq. 1. zr. 1. zs. 1. zt. 1. zu. 1. zv. 1. zw. 1. zx. 1. zy. 1. zz.

a. ad. 3. b. Prover. 9. Prov. 1. c. Exeg. 4. H. 1. d. 1. e. 1. f. 1. g. 1. h. 1. i. 1. j. 1. k. 1. l. 1. m. 1. n. 1. o. 1. p. 1. q. 1. r. 1. s. 1. t. 1. u. 1. v. 1. w. 1. x. 1. y. 1. z. 1. aa. 1. ab. 1. ac. 1. ad. 1. ae. 1. af. 1. ag. 1. ah. 1. ai. 1. aj. 1. ak. 1. al. 1. am. 1. an. 1. ao. 1. ap. 1. aq. 1. ar. 1. as. 1. at. 1. au. 1. av. 1. aw. 1. ax. 1. ay. 1. az. 1. ba. 1. bb. 1. bc. 1. bd. 1. be. 1. bf. 1. bg. 1. bh. 1. bi. 1. bj. 1. bk. 1. bl. 1. bm. 1. bn. 1. bo. 1. bp. 1. bq. 1. br. 1. bs. 1. bt. 1. bu. 1. bv. 1. bw. 1. bx. 1. by. 1. bz. 1. ca. 1. cb. 1. cc. 1. cd. 1. ce. 1. cf. 1. cg. 1. ch. 1. ci. 1. cj. 1. ck. 1. cl. 1. cm. 1. cn. 1. co. 1. cp. 1. cq. 1. cr. 1. cs. 1. ct. 1. cu. 1. cv. 1. cw. 1. cx. 1. cy. 1. cz. 1. da. 1. db. 1. dc. 1. dd. 1. de. 1. df. 1. dg. 1. dh. 1. di. 1. dj. 1. dk. 1. dl. 1. dm. 1. dn. 1. do. 1. dp. 1. dq. 1. dr. 1. ds. 1. dt. 1. du. 1. dv. 1. dw. 1. dx. 1. dy. 1. dz. 1. ea. 1. eb. 1. ec. 1. ed. 1. ee. 1. ef. 1. eg. 1. eh. 1. ei. 1. ej. 1. ek. 1. el. 1. em. 1. en. 1. eo. 1. ep. 1. eq. 1. er. 1. es. 1. et. 1. eu. 1. ev. 1. ew. 1. ex. 1. ey. 1. ez. 1. fa. 1. fb. 1. fc. 1. fd. 1. fe. 1. ff. 1. fg. 1. fh. 1. fi. 1. fj. 1. fk. 1. fl. 1. fm. 1. fn. 1. fo. 1. fp. 1. fq. 1. fr. 1. fs. 1. ft. 1. fu. 1. fv. 1. fw. 1. fx. 1. fy. 1. fz. 1. ga. 1. gb. 1. gc. 1. gd. 1. ge. 1. gf. 1. gg. 1. gh. 1. gi. 1. gj. 1. gk. 1. gl. 1. gm. 1. gn. 1. go. 1. gp. 1. gq. 1. gr. 1. gs. 1. gt. 1. gu. 1. gv. 1. gw. 1. gx. 1. gy. 1. gz. 1. ha. 1. hb. 1. hc. 1. hd. 1. he. 1. hf. 1. hg. 1. hi. 1. hj. 1. hk. 1. hl. 1. hm. 1. hn. 1. ho. 1. hp. 1. hq. 1. hr. 1. hs. 1. ht. 1. hu. 1. hv. 1. hw. 1. hx. 1. hy. 1. hz. 1. ia. 1. ib. 1. ic. 1. id. 1. ie. 1. if. 1. ig. 1. ih. 1. ii. 1. ij. 1. ik. 1. il. 1. im. 1. in. 1. io. 1. ip. 1. iq. 1. ir. 1. is. 1. it. 1. iu. 1. iv. 1. iw. 1. ix. 1. iy. 1. iz. 1. ja. 1. jb. 1. jc. 1. jd. 1. je. 1. jf. 1. jg. 1. jh. 1. ji. 1. jj. 1. jk. 1. jl. 1. jm. 1. jn. 1. jo. 1. jp. 1. jq. 1. jr. 1. js. 1. jt. 1. ju. 1. jv. 1. jw. 1. jx. 1. jy. 1. jz. 1. ka. 1. kb. 1. kc. 1. kd. 1. ke. 1. kf. 1. kg. 1. kh. 1. ki. 1. kj. 1. kl. 1. km. 1. kn. 1. ko. 1. kp. 1. kq. 1. kr. 1. ks. 1. kt. 1. ku. 1. kv. 1. kw. 1. kx. 1. ky. 1. kz. 1. la. 1. lb. 1. lc. 1. ld. 1. le. 1. lf. 1. lg. 1. lh. 1. li. 1. lj. 1. lk. 1. ll. 1. lm. 1. ln. 1. lo. 1. lp. 1. lq. 1. lr. 1. ls. 1. lt. 1. lu. 1. lv. 1. lw. 1. lx. 1. ly. 1. lz. 1. ma. 1. mb. 1. mc. 1. md. 1. me. 1. mf. 1. mg. 1. mh. 1. mi. 1. mj. 1. mk. 1. ml. 1. mn. 1. mo. 1. mp. 1. mq. 1. mr. 1. ms. 1. mt. 1. mu. 1. mv. 1. mw. 1. mx. 1. my. 1. mz. 1. na. 1. nb. 1. nc. 1. nd. 1. ne. 1. nf. 1. ng. 1. nh. 1. ni. 1. nj. 1. nk. 1. nl. 1. nm. 1. no. 1. np. 1. nq. 1. nr. 1. ns. 1. nt. 1. nu. 1. nv. 1. nw. 1. nx. 1. ny. 1. nz. 1. oa. 1. ob. 1. oc. 1. od. 1. oe. 1. of. 1. og. 1. oh. 1. oi. 1. oj. 1. ok. 1. ol. 1. om. 1. on. 1. oo. 1. op. 1. oq. 1. or. 1. os. 1. ot. 1. ou. 1. ov. 1. ow. 1. ox. 1. oy. 1. oz. 1. pa. 1. pb. 1. pc. 1. pd. 1. pe. 1. pf. 1. pg. 1. ph. 1. pi. 1. pj. 1. pk. 1. pl. 1. pm. 1. pn. 1. po. 1. pp. 1. pq. 1. pr. 1. ps. 1. pt. 1. pu. 1. pv. 1. pw. 1. px. 1. py. 1. pz. 1. qa. 1. qb. 1. qc. 1. qd. 1. qe. 1. qf. 1. qg. 1. qh. 1. qi. 1. qj. 1. qk. 1. ql. 1. qm. 1. qn. 1. qo. 1. qp. 1. qq. 1. qr. 1. qs. 1. qt. 1. qu. 1. qv. 1. qw. 1. qx. 1. qy. 1. qz. 1. ra. 1. rb. 1. rc. 1. rd. 1. re. 1. rf. 1. rg. 1. rh. 1. ri. 1. rj. 1. rk. 1. rl. 1. rm. 1. rn. 1. ro. 1. rp. 1. rq. 1. rr. 1. rs. 1. rt. 1. ru. 1. rv. 1. rw. 1. rx. 1. ry. 1. rz. 1. sa. 1. sb. 1. sc. 1. sd. 1. se. 1. sf. 1. sg. 1. sh. 1. si. 1. sj. 1. sk. 1. sl. 1. sm. 1. sn. 1. so. 1. sp. 1. sq. 1. sr. 1. ss. 1. st. 1. su. 1. sv. 1. sw. 1. sx. 1. sy. 1. sz. 1. ta. 1. tb. 1. tc. 1. td. 1. te. 1. tf. 1. tg. 1. th. 1. ti. 1. tj. 1. tk. 1. tl. 1. tm. 1. tn. 1. to. 1. tp. 1. tq. 1. tr. 1. ts. 1. tt. 1. tu. 1. tv. 1. tw. 1. tx. 1. ty. 1. tz. 1. ua. 1. ub. 1. uc. 1. ud. 1. ue. 1. uf. 1. ug. 1. uh. 1. ui. 1. uj. 1. uk. 1. ul. 1. um. 1. un. 1. uo. 1. up. 1. uq. 1. ur. 1. us. 1. ut. 1. uu. 1. uv. 1. uw. 1. ux. 1. uy. 1. uz. 1. va. 1. vb. 1. vc. 1. vd. 1. ve. 1. vf. 1. vg. 1. vh. 1. vi. 1. vj. 1. vk. 1. vl. 1. vm. 1. vn. 1. vo. 1. vp. 1. vq. 1. vr. 1. vs. 1. vt. 1. vu. 1. vv. 1. vw. 1. vx. 1. vy. 1. vz. 1. wa. 1. wb. 1. wc. 1. wd. 1. we. 1. wf. 1. wg. 1. wh. 1. wi. 1. wj. 1. wk. 1. wl. 1. wm. 1. wn. 1. wo. 1. wp. 1. wq. 1. wr. 1. ws. 1. wt. 1. wu. 1. wv. 1. ww. 1. wx. 1. wy. 1. wz. 1. xa. 1. xb. 1. xc. 1. xd. 1. xe. 1. xf. 1. xg. 1. xh. 1. xi. 1. xj. 1. xk. 1. xl. 1. xm. 1. xn. 1. xo. 1. xp. 1. xq. 1. xr. 1. xs. 1. xt. 1. xu. 1. xv. 1. xw. 1. xx. 1. xy. 1. xz. 1. ya. 1. yb. 1. yc. 1. yd. 1. ye. 1. yf. 1. yg. 1. yh. 1. yi. 1. yj. 1. yk. 1. yl. 1. ym. 1. yn. 1. yo. 1. yp. 1. yq. 1. yr. 1. ys. 1. yt. 1. yu. 1. yv. 1. yw. 1. yx. 1. yy. 1. yz. 1. za. 1. zb. 1. zc. 1. zd. 1. ze. 1. zf. 1. zg. 1. zh. 1. zi. 1. zj. 1. zk. 1. zl. 1. zm. 1. zn. 1. zo. 1. zp. 1. zq. 1. zr. 1. zs. 1. zt. 1. zu. 1. zv. 1. zw. 1. zx. 1. zy. 1. zz.

hominem a in interitum carnis, ut spiritus sic falvus in die Domini testis: itaque alios b, de quibus dicitur, [Quos tradidi satanae, ut discant non blasphemare.] Et Dominus Christus flagello c expulit de templo impios mercatores, ubi etiam conuexum est testimonium scripturae dicens, d [Zelus domus tua comedit me.] Ecce invenimus Apostolum traditorem, Christum persecutorem. & 7. cap. 19. ¶ Postremò, quare periculis tholicis, ubi poteritis advertere, quod sanctorum vobis exemplis res ipsa indicat? Sed dicitis, vos laea vestra defendere: & resistitis fustibus, & cecidibus vocam Domini quae poteritis. Quare ibi non audistis, non resistere dicitis: e [Ego autem dico vobis, non resistere malo?] Aut si fieri potest, ut aliquando recte per vim corporalem resistatur violentis, nec ideo praeceptum violetur, quod audivimus a Domino: [Ego autem dico vobis, non resistere malo:] cur non etiam hoc fieri potest, ut per ordinarias f & legitimas potestates delectibus, quae illicite usurpantur, vel ad injuriam Dei retinentur, plus expellat impium, & justus iniustum? Neque enim eo modo persecutionem passi sunt pseudoprophetæ ab Heliæ g, quomodo ipse a Rege nequissimo: propterea passiones ejus comparandi sunt, quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat ergo, ut nihil aliud requirendum esse fateamini, nisi utrum iuste, an impie vos separaveritis a communione orbis terrarum. Nam si hoc inventum fuerit, quòd impie feceritis, non mirumini, si non desunt ministri Deo, per quos flagellimini: quia persecutionem patimini non a nobis, sed sicut scriptum est, ab ipsis factis vestris. Et in libr. de unitate ecclesiae, cap. 17. De persecutione vestra querela sedabitur, si cogiteris & intelligatis prius non omnem persecutionem esse culpabilem. Alioqui non laudabiliter diceretur: h [Detrahentem frateri proximo suo, hunc persequetur.] Nam quotidie videmus, & filium de patre tanquam de persecutore suo conquiri, & conjugem de marito, & servum de domino, & colonum de possessore, & reum de iudice, & militem ordinatissimam potestatis alicuius subditos persequentes leviorum i peccatorum a gravioribus malis prohibeant, atque compescant: plerumque etiam de vieno deterrant. Sed cum a malo & illicite prohibent, correctores & consultores sunt: cum autem a bono & licite, persecutores & oppressores sunt. Culpantur etiam, qui prohibent a malo, si modum peccati modus correctionis excedat.

C. XLII. ¶ *Regibus terra contra inimicos suos auxilium petat ecclesia.*
Idem in epist. 40. ad Vincentianum.

Non invenitur exemplum in Evangelicis & Apostolicis literis, aliquid petatum a Regibus terra pro ecclesia & contra inimicos ecclesiae. Quis negat non inveniri? Sed nondum implebatur illa propheta h [Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, servite Domino in timore.] Adhuc enim implebatur illud, quod in eodem Psalmo paulò superius dicitur: [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?] Aliterunt Reges terra, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius. Veruntamen si facta praeterita in Prophetis i libris figuræ fuerunt futurorum, in Rege illo, qui appellabatur Nabuchodonosor, utrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum &

a 1. Cor. 5. b 1. Tim. 1. c 1. Joan. 2. d Psal. 135. e Matt. 23. f 1. Joan. 2. g 1. Reg. 18. & 19. h Psal. 135. i ad Hebraeos. k Psal. 1. Daniel. 1.

Martyrum illud implebatur, quod figuratum est in Rege Nabuchodonosor pio & iusto cogebat adorare simulachrum, & recusante in flammam mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulò post in eodem Rege figuratum est, cum convertis ad honorandum Deum verum crevit in regno suo, ut qui unquam blasphemaverat Deum iudrach, Misach, & Abednego, pennis de bonis superbiae Regem ego tempus illius Regis significabat temporibus Regum infidelium, quos persequitur Christianum in impiis. Posterior vero tempus quiescentis & significabat tempora posteriorum Regum, jam fidelium, quos persequitur impius pro Christianis. Sed plane in eis, qui factum ne Christi erant seducti a perveris, ne forte ore Christi fuerant, & ad gregem aliter revocandis fuerat, ut revocata severitas, & magis manuerit servata, ut correctione exiliorum, atque damnatorum tribulatione doceantur considerare, quid & quare patiuntur, & discant proponere rationibus & calumnias hominum scripturas quas legunt. Quis enim nostrum, quis vestrum non loquitur de Imperatoribus data adversus facilius paganorum? Et certe longe ibi poena severior, condita est. Illius quippe imperitiam capitale supplicium est. Et vobis autem corripendis atque coarctandis habitus vestri est, quia potius admonetimini ab errore discite, quàm pro scelere puniremini.

C. XLIII. ¶ *Malo ecclesia iusti persequatur.*
Idem in epist. ad Basilianum civitatem.

Si ecclesia vera ipsa est, quae persecutionem patitur non quae facit, quare ab Apostolo e, quare obnoxiam significabat Sara, quando persecutionem sustulit Hierusalem, id est, terram Dei ecclesiam ipsam non dicit fuisse figuratam, quae affligebat angellam. Sed tem melius discuitur, magis illa persecutorem terram superbiendo, quam illam Sara coarctando. Illam dominæ faciebat injuriam, ista imponere a faciebat disciplinam. Deinde quæro, si boni & sanctissimi patiuntur persecutionem, sed tanquam modo patiamur, non putant esse in Psalmo vocem, ubi legitur, d [Persequimini inimicos meos, & comprehendam illos, & non revocabar, donec deficiant.] Ergo si verum dicit, ut persequere volumus, est persecutio iniusta, quam facit impius ecclesiae Christi, & est iusta persecutio, quam patiuntur impiis ecclesiae Christi. Ista itaque beatus, ut persecutionem patitur propter iustitiam: illi vero beatus, qui persecutionem patiuntur propter impietatem. Unde ista persequitur diligendo, illi vero persequitur diligendo, illi ut revertantur a malo, illi ut revertant: ista ut revertat ab errore, illi ut precipitent in errorem. ¶ Quod autem pietas contra suas impietas leges iustas instituit non potest esse a Regibus terra Apostolos talia, non contentum aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus impia. Quis enim tunc in Christum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges fecerat servire? quando adhuc illud propheticum implebatur [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?] Aliterunt Reges terra, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius. Nondum autem agebatur, quod paulò post in eodem Psalmo dicitur: [Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Servite Domino in timore, & exultate eum tremore.] Quomodo ergo Reges Domino serviant in timore, nisi ea, quae contra illi Domini sunt, religiosa severitate prohibenda, persequendo? Aliter enim servit quis homo ecclesiae, quia etiam & Rex est. Quia homo est, ei servare

a ad. Iliad. b Poly. 17, 18, 11. Aug. 19. c 1. Joan. 2. d Psal. 11. e Psal. 2.

felicit. Quia vero etiam Rex est, servit, leges iusta precipientes & contraria prohibentes convenienti vigore faciendos.

¶ Et est iusta] Addebat has res, ad vers. ista itaque. Et nota alia ex ipso originali emendata.

C. XLIII. ¶ Exemptio Christi mali cogendi sunt ad bonum.

Item in eadem epistola.

¶ Vis e nos potest amplius amare, quam Christus, qui e animam suam posuit pro ovis suis? Et tamen, cum Pentum, & alios Apostolos solo verbo vocasset, Paulum e prius Saulum, ecclesie sue postea magnum edificatorem, sed horrendum antea vastatorem, non solum voce compelluit, verum etiam potestate proftravit, atque infidelitatis tenebris lavientem, ad decidendum lumen cordis, ut surgeret, prius corporis caritate percussit. Si pena illa non esset, non ab ea postmodum sanaretur: & quando apertis oculis nihil videret, si eos saluos haberet, non ad impositionem manus daret, ut eorum aperiretur obitus, tantum sequamur, quibus clausus fuerat, inde cecidisse scriptura narrat. Vbi est, quod isti clamare consueverunt, liberum est credere, vel non credere: cui d vim Christus intulit? quem cogit? Ecce habent Paulum Apostolum: agnoscant e in eo prius cogentem Christum, & postea docentem: pius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui pena corporis ad Evangelium coactus intravit, plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Evangelio laboravit, & quem maior compulsa charitate, ejus f perfecta charitas foras milit timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios, ut redderet, si perdit i filii cogerunt alios, ut perirent?

¶ Si perdit i] Hæc usque in finem sunt addita ex originali, & sic emendata.

C. XLIV. ¶ Non crudelitate, sed dilectione Moyse populum flagellavit.

Item contra g. Fungum, lib. 22. c. 79.

¶ Quam crudele Moyse: aut mandavit, aut fecit, ut eum commisit sibi populum sancte zelans, & uni vero Deo labidum cupiens, posteaquam cognovit ad fabricandum & colendum idolum deluxisse, mentemque impeditur possituisse demonibus, in paucos eorum visitans gladio, quos Deus ipse, quem offenderrant, alio & secreto iudicio feriendos voluisset, mox ferit, & in present salubriter terret, & disciplinam in posterum lauat. Nam cum nulla crudelitate, sed magna dilectione fecisset, quod fecit, quis non in verbis eum agnoscit, orans pro peccato eorum, & dicentis, si dimittis illis peccatum, dimitte: sin autem non, dele me de libro tuo. ¶ Et sic plane & Apostolus e non crudeliter, sed amabiliter tradidit hominem sarnæ in iocum carnis, ut Spiritus ejus salvus sit in die Domini lesu: tradidit & alios, i ut discerent non blasphemare.

C. XLV. ¶ Non imputatur fidelibus, quæ ex offi- sion aut tormento exerceat, aut capitalem sententiam.

Item Innocentius Papa. epist. 3. ad Exuperium Episcopum Thebanum, c. 3.

¶ Quæstio. m. est etiam super his, qui post baptismum administraverunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulerent sententiam. Nihil de his legitur a majoribus diffinitum. Meminerant enim a Deo potestates has fuisse concessas,

a. Theoph. d. Anf. l. 2. c. 2. b. Inan. 10. Matt. 4. c. Act. 9. d. Inf. d. Anf. l. 2. c. 2. e. 1. Joan. 4. g. Beda l. 1. c. 1. h. Fug. d. Anf. l. 2. c. 2. i. Exod. 22. k. 1. Corin. 1. l. 1. m. Babasus parisi. d. Dec. 16. c. 4. l. 10. p. 16. 9. 9. n. al. l. 1. o. Rom. 13.

& propter vindictam noxiorum, gladium fuisse permissum, & Dei esse ministerium, vindicem in huiusmodi datum. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod auctore Deo viderent esse concessum? De his ergo, ut hæcenus servatum est, sic habemus, ne aut disciplinam evetere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsi autem in reddenda ratione, gesta sua omniter abstantur.

¶ Ministerium] Sic emendatum est ex originali & Rome. Antea legebatur, & Dei ministerio esse datum in huiusmodi vindicem. Glossa autem apud eras convenit voci, vindicem.

C. XLVI. ¶ Inimonia est dilata a culpa, cum legum auctoritas in improbo exercetur.

Idem in eadem epist. c. 3.

¶ Illud etiam sciscitari voluisti, an preces distantibus liberum concedatur utique post baptismi regenerationem a Principibus potere mortem atrocis, vel sanguinem de reatu. Quam rem Principes nunquam sine cognitione concedunt, sed ad iudices commissas ipsa, vel crimina semper remittunt, ut causa cognita vindicentur: quæ a cum quæstioni fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotii qualitate proferatur. Et dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dilatator immunis.

¶ Vindicetur] Emendatum est ex originali. Antea legebatur, vindicem, qui cum quæstioni fuerint delegata, &c.

C. XLVII. ¶ In correctione maiorum Deus omnipotenti placatur.

Item Gregorius Bronchilde Regina Francorum, lib. 7. m. l. 1. epist. 3.

¶ Si e quos igitur violentos, si quos adulteros, si quos fures, vel alios pravos adhibus fudere cognoscitis, Deus de eorum i. correctione placare festinat: ut per vos flagellum perdatum gentium (quod quantum videmus ad multarum nationum vindictam excitatum est) non inducat, ne si quod non credimus, divinæ ultionis iracundia sceleratorum fureitacione commota, belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non revocant.

¶ Deorum] Sic restitutum est ex variis codicibus epistolæ h. Gregori. Antea erat, Deorum.

¶ Per vos] In originali est, super vos. sed ob glossam in vers. flagellum, non est mutatum.

C. XLVIII. ¶ Ecclesiastica religio inimici etiam bellis sine coarctandi.

Idem Gennadio patrio, & Exarcho Africae, lib. 1. epist. 72.

¶ Sicut e excellentiam vestram hostilibus bellis in hæc vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimici ecclesie ejus omni vivacitate mentis & corporis obviare: quatenus ejus utroque triumpho magis ac magis entificat opinio: cum de forensibus bellis adversarius catholicæ ecclesie pro Christiano populo vehementer obstitit, & ecclesiastica prælia sicut bellatores a Domini fortiter dimicatis. Notum est enim hæreticæ religionis viros, si eis, quod ab sit, si peccati nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer insurgere: quatenus hæreticos suæ venena ad tabefacienda, si valuerint, Christiani corporis membra transfundant. Cognovimus enim eos contra catholicam ecclesiam, Domino eis adversante, colla subrigere, & fidem velle Christiani nominis inclinare: sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum cervices iugo rectitudinis premit. Concilium verò catholicorum Episcoporum admoneri precipite, ut Primum non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis faciat: quoniam apud Deum non gradus,

a. Ivo p. 10. c. 9. b. Anf. l. 1. c. 9. c. Anf. l. 2. c. 29. d. Anf. l. 2. c. 29.

committitur, profectio gravius est, & atrocius, quam si in alios talis committatur, tu quoque pro immanitate facinororum, ac non potius pro lenitate Christianae consideratione censeas coherendum. Quod te per Iesum Christum, ne facias, obsecramus. & paulo post. ¶ Ex occasione terribiliam iudicium ac legum, ne aeterni iudicii poenas hant, corrigi eos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi volumus, nec suppliciiis, quibus digni sunt, coerceri. Sic igitur eorum peccata compescere, ut sint, quos poeniteat peccasse. & paulo post. ¶ Proinde si occidendos in his sceleribus homines putaveritis, deterrebis nos per operam nostram ad vestrum iudicium aliquid tale perveniat. Quo comperio illi in nostram perniciem licentiori audacia grassabimur, ne excitate nobis impacta, ut etiam occidi ab eis eligamus potius, quam eos occidendos vestris iudiciis ingeramus.

C. IV. ¶ Quis ecclesiam Principum severitate iuvatur.

Prodest & severitas vestra, cujus ministerio quies solvatur & nostra. Prodest & intercessio nostra, cuius ministerio severitas temperatur & vestra. Non vobis displicet, quod rogantini a bonis, quia nec bonis displicet, quod timerini a malis. ¶ Nam hominum iniquitatem etiam Apostolus Paulus non tantum de iudicio futuro, verum etiam de presentibus vestris secularibus i potestatis teruit, asserens & ipsas ad dispensationem divinam providentiae pertinere. [Omnis enim inquit, anima potestatis sublimioribus subdita sit, &c.] Haec verba Apostoli utilitatem vestrae severitatis ostendunt. Proinde licet dilectionem iusti sunt terrentibus debere, qui timent, ita dilectionem iusti sunt timentibus debere, qui terrent. Nihil nocendi cupiditate fiat, sed omnia consulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur ultio cognitio, ut nec intercessio religio contemnatur; quia & plebendo, & ignoscendo hoc solum bene agitur, ut vita hominum corrigatur. Quod si tanta est perveritas & impietas, ut etiam corrigenda nec disciplina possit prodesse, nec venia, a bonis tamen intentione atque conscientia, quam Deus cernit, sine severitate, sive lenitate, non nisi officium dilectionis impleatur.

¶ Secularibus [Antiquioribus edulcoribus episcoporum] B. Augustinus in oratione est asserit, de presentibus vestris securibus terruit. In Anversiana vero est in textu haec eadem sententia, sed sine dictione, presentibus. ¶ Et corrigenda [sic est emendatum ex originali. Antea legebatur, ut corrigendis reis nec discipline, nec venia remedia suffragantur, ab omni tamen inventione, &c.]

C. V. P A L E A.

Hoc si tamen intelligendum est de illis, quos presentia supplicia in melius commutant, non de illis, qui obstinati sunt in malo: qui si semper viverent, semper peccarent: quorum poena hic incipit, & in aeternum durabit.

¶ Abest hac palea a vetustis exemplaribus, quae collata sunt, in quo est consuetudo capituli superiori.

C. VI. ¶ Inpresentiam nonnulli puniuntur, ne in aeternum flagellentur.

Item Hieronymus in Nativitate Prophetarum, ad 2.

Quid ergo, ait, contra Dominum cogitatis? Ipsi qui creavit mundum & confirmationem eius facit. Quod si vobis videtur crudelis, rigidus, & cruentus, quod in diluvio b genus deleuit humanum, super Sodonomam & Gomorrhiam ignem & sulphur i pluit,

a. admodum. b. al. exerceri. c. abest ab orig. d. Paul. i. tit. ult. e. Rom. 13. f. De poenitentia dist. 3. c. sine plures. in fin. g. Poly. 1. 7. tit. 12. h. Gen. 7. & 18. i. al. sulphurem.

Aggyptios a submersit fluctibus, Israelitarum caedem prostravit in eremo, scitote eum ideo ad praesens mala disse supplicia, ne in aeternum puniret. Certe non sunt, quae de severitate eius videntur dicere, ipsi dicunt. [Non b vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione.] Sin autem falsa sunt, & fallum est, quod dicitur. [Non confurget duplex tribulatio:] falsi est ergo & deliras, quae in lege descripta est. Quod si verum est, negare non poterunt, dicente Propheta: [Non vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione.] repunire sunt, postea non punirent. Si autem illi repunirent, scriptura mentitur, quod dicere nefas est. ceperunt ergo & qui in diluvio perierunt, & Sodomae & Aggypti, & Israelitae in solitudine mala sua in se sua. ¶ Querat e hic aliquis, si fidelis deprehensus adulterio decolleretur, quid de eo postea fiat? Aut non punietur, & fallum est hoc, quod dicitur. [Non vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione.] Aut non punietur, & optandum est adulteris, ut in praesentibus brevi & cita poena cruciatu frustrentur aeternae, quod respondebimus, Deum ut omnium rerum, & suppliciorum quoque scire mensuram, & non per sententiam iudicis: nec illi in peccatore extorere hinc poena auferri potestatem. & magnum peccatum magnis diuturnisque luit d cruciatibus. Si qui puniuntur, ut ille e in lege, qui Israeliticis malefactoribus & qui f in sabbarho ligna collegerat, tales postea puniunt, quia culpa levis praesenti supplicio contenti sunt.

C. VII. ¶ Qui riserunt sanguinem, ab ecclesia secedere debent.

Item Gregorius Papa.

Eos sanguinis defendat i ecclesia, ne g delictum sanguinis participes fiat.

¶ Defendat [Apud Hieronymum & Irenaeum] ¶ Eos sanguinis defendat i ecclesia, ne g delictum sanguinis participes fiat. ¶ Apud Augustinum, leguntur non defendat i 2 pars. Sine apparet, quod mali flagitiis, quae membra trancatione vel temporali morte placent, non iustis illud, quod Dominus ait ad Moysen. ¶ Adulterio etiam, vel blasphemia circumscissura, vel lapidari iubetur. ¶ Item dicitur, quod in cultores idola morte puniunt. Samuel etiam Agg. Regem in frustra confudit. Phinees quoque, ludam cum populo eptionem gladio transiit, quod est in reprobatione ad g. Similiter nonnulli in veteri Testamento in reprobatione m. d. d. nec tamen transfusores legi, sed deserventes appellati. bibetur ergo illo precepto quibus, sua auctoritate in reprobatione armari, non legi imperio regi morti tradere. ¶ Quae non potestate sunt, ipsius legi imperio mali perirent, nec capti transfusores, nec a caelesti patria alterius habitare.

C. VIII. ¶ Excessiva non est peccatum hominum occidere.

Unde Augustinus ad Publicolum, epist. 94.

DE m occidendi hominibus, ne ab eis quatuor occidatur, non mihi placet consistum: nisi si miles, aut publica functione tenentur, ut non poenitentia, sed pro aliis, vel pro civitate, ubi etiam poenitentia accepta legitima potestate, si eius cognoscitur. Qui vero repelluntur aliquo terrore, nec maleficio, aut ipsi aliquid fortasse praestant. Hanc auctoritatem est: n [Non resistamus malo.] ne non resistat delectet, quae alieno malo animorum pacem, nec

a. Exod. 13. b. Nativitate Prophetarum. c. De poenitentia dist. 3. quae hic. d. al. et. e. Levit. 24. f. Hieron. g. Sup. 1. 2. q. 6. h. qui in factis. h. al. et. i. Levit. 24. c. 109. l. 1. p. 1. c. 121. k. Exod. 22. l. Levit. 24. c. 17. m. Anf. 1. 1. c. 11. p. 1. c. 1. p. 1. c. 1. n. al.

rethorem hominum negligamus. Vnde nec reus est
mortis alienæ, qui cum lux possessioni ex lapidibus i
naturam circumduxerit, aliquis ex ipsorum lapsu percus
sus intereat. Neque enim reus est Christianus, si bos e
ius aliquem feriendo, vel equus calcem jactando aliquem
occidat: aut ideo non debent Christianorum a boves
habere cornua, aut equus ungulas, aut dentes canis.
At si vero, quoniam Apostolus Paulus satis egit, ut in
tribuni non parati, & ob hoc deductores accepit armatos,
si nulla arma seclerati homines incidissent, Paulus e in
effusione sanguinis eorum suum cimen agnosceret? Ab
hi ut ea que propter bonum ac licitum facimus, si quid
prohæret nostram voluntatem cuiusquam mali accide
ntibus impulerit. Alioqui nec ferramenta domestica &
agrestia sunt habenda, ne quis eis vel se, vel alterum interi
mat: nec arbor, aut restis, ne quis se inde suspendat: nec
fenestrandi est, ne per hanc fe quisquam præcipitet.
Quid plura commemorem, cum ea commemorando fi
dente non possem? Quid enim est in usu hominum
bono ac licito, unde non possit etiam pernicies irro
gari.

¶ *Ex lapidibus* Sic est emendatum ex codice Vaticano,
epistolam 2. Augustini. Nam in impressis desunt ista voces.
Apud Gratianum vero erat, si lux possessioni murorum ambi
tum circumducit.

¶ *De ferentiam perimere nulla legis auctoritate alicui
perimere.*

C. II. ¶ *Qui Deo auctore bella gesserunt, præ
ceptum occidendi nequaquam trans
gressi sunt.*
Vnde Augustinus lib. 1. de Crantate Dei,
c. 27. & 18.

¶ *Non licet privata potestate alicui hominem occi
dere vel nocentem, cuius occidendi licentiam lex nul
la concedit, profecto etiam qui seipsum occidit, homi
cida est: & tanto fit nocentior, cum se occiderit, quanto
innocentior in causa fuit, qua se occidendum putavit.*
Nam si e iude factum merito detestamur, eumque ve
ram iudam, cum laqueo fe suspendit, scelerate illius tra
ditione nulli potius, quam expiisse commissum, quo
niam de Deo misericordia desperando exiabiliter poen
itens, nullum sibi salubris poenitentis locum reliquit:
quanto magis sua nece abstinere debet, qui tali suppli
cio quid in se putat, non habet. Iudas enim cum se oc
cidit, sceleratorem hominem occidit: & tamen non so
lum Christi, verum etiam suæ mortis reus finivit hanc vi
ctam, quia licet propter suum scelus, alio tamen sceler
supplicatus est. Cur f autem homo, qui mali nihil
sua, sibi male faciat, & seipsum interficiendo, hominem
interficiat innocentes, ne alicui patiatur nocentem, atq;
in se perpetraret peccatum proprium, ne in eo perpetraret
alicuius? Item c. 27. ¶ *Neque enim frustra in sanctis,
canonicisque libris nusquam nobis divinitus præceptum,
permissivum reperiri potest, ut vel ipsius adipiscende
immortalitatis, vel ullius curandi s. cavendique ma
li casus nobis incipit necem inferamus. Nam & pro
hibens nos esse intelligendum est, ubi lex h ait: [Non
occides], præsertim, quia non addidit, proximum tuum:
sicque falsum testimonium cum veraret. [Falsum, in
quit, testimonium non dices adversus proximum tuum.]
Nec ideo tamen si adversus seipsum quisquam
falsum testimonium dixerit, ab hoc fe crimine putave
rit alienum: quoniam regulam diligendi proximum
h. semetipso dilector accepit, quandoquidem scriptum*

est: [Diliges a proximum tuum sicut teipsum.] Porro
si falsi testimonii non minus reus est, qui de ipso falsum
fatur, quam si adversus proximum hoc faceret, cum in
eo præcepto, quo falsum testimonium prohibetur, ad
versus proximum prohibetur, possitque non recte in
telligentibus videri non esse prohibitum, ut adversus
seipsum quisque falsis testis exiit: h, quanto magis in
telligendum est, non licere homini seipsum occidere,
cum in eo, quod scriptum est: [Non occides,] nihil
deinde addito, nullus, nec ipse utique, cui præcipitur, in
telligitur exceptus? Item ¶ *vid. capite d. [Non occi
des,] non alterum, ergo nece. Neque enim qui se oc
cidit, alium quam hominem occidit. ¶ Quosdam vero
exceptiones eadem ipsa divina fecit auctoritas, ut licet
hominem occidi: sed his exceptis, quos Deus occidi ju
bet, sive data lege, sive ad personam pro tempore expres
sa iustione. Non i autem ipse occidit, qui ministerium
debet jubenti, sicut adminiculum gladius est utenti. Et
ideo nequaquam contra hoc præceptum fecerunt, quo
dicitur est: [Non occides,] qui Deo auctore bella gesserunt,
aut personam gerentes publice potestatis, secundum
eius e leges, hoc est, iustissime rationis imperium, & cle
ratos morte punierunt. Et Abraham non solum non est
culpatus crudelitatis crimine, verum etiam laudatus est
nomine pietatis, quod f voluit filium nequaquam scelerate,
sed obedienter occidere. Et merito quaeritur, u
trum pro iussu Dei sit habendum, quod lepte e filiam,
quæ patri occurrit, occidit, cum se immolaturum Deo
id vovisset, quod ei redeunti de prælio victori primitus
occussisset. Nec Samson h aliter excussit, quod se
ipsum cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quia Spi
ritus latenter hoc iussisset, qui per illum miracula faciebat.
His igitur exceptis, quos vel lex iusta generaliter, vel ipse
fons iustitie Deus specialiter occidi iubet, quisquis homi
nem, vel seipsum, vel quemlibet occidit, homicidii cri
mine innotuit. Item c. 26. ¶ *Hoc dicimus, hoc asseri
mus, hoc modis omnibus approbamus, neminem sponta
neam mortem sibi inferre debere, veluti fugiendo mole
stias temporales, ne incidat in perpetuas: neminem pro
pter aliena peccata, ne hoc ipse incipiat habere gravissi
mum proprium, quem non pollicetur alienum: neminem
propter sua peccata præterita, propter quæ magis
hac vita opus est, ut possint poenitendo sanari: neminem
velut desiderio vitæ melioris, quæ post mortem speratur,
quia reos suæ mortis, melior post mortem vita non
suscipit.**

¶ *Non autem* Sic est emendatum ex originali, præfer
tim Antwerpiano. Nam antea totus hic locus multo aliter se ha
bebat: sunt autem & alia multa substituta.

C. X. ¶ *Nemini licet sibi manus iniicere.*
Item contra licet a Petriano,
lib. 2. c. 27.

TV ¶ *didisti, laqueo traditor petiit, laqueum talibus
derelliquit. Hoc ad nos omnino non pertinet. Ne
que enim veneram nomine martyrum eos, qui sibi
collum ligaverunt.*

C. XI. ¶ *De eodem.*
Item Hieronymus in Innam Prophetam, ad
cap. 1. non longe a fine.

Non h est nostrum mortem atterere, sed illatam ab
aliis libenter accipere. Vnde & in perfectionibus
non licet propria perire manu (absque eo, ubi castus pe
riculatur), sed percipienti colla submittere.

C. XII. ¶ *Nulla fiat oratio pro his, qui se
ipso interfecerunt.*
Item ex concilio Bracarenfi, cap. 24.

a Matth. 22. b apostolus orig. c al. nihil d. h. d.
2. 28. c al. ius legu. f Gen. 22. g iudic. 11. h iudic. 16.
i Ius p. c. 99. & p. c. 87. k Paun. l. 1. c. 2.

a al. Oratio b. Aug. orig. c. Act. 21. c. Ius
p. c. 99. d. e. Matth. 27. f. C. 18. g. caren
d. orig. h. Exod. 27.

Placuit a ut quislibet voluntarie b aut per ferris aut per venenum, aut per precipitium, aut per suspendium, vel quolibet modo violentam e interficit mortem, nulla proferat illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulchram eorum cadavera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus puniuntur.

Impunitas, subaudiatur. Item Augustinus in eodem lib. 1. de civitate Dei, c. 26.

C. XIII. g Non est reus homicidii miles, qui potestati obediens, hominem occidit.

Miles d cum obediens potestati, sub qua legitime constitutus est, hominem occidit, nulla civitatis suae legereus est homicidii, imo, nisi fecerit, reus est imperii deserti atque contempti. Quod si sua sponte atque auctoritate fecisset, in crimine esset humani sanguinis incidisset. Itaque unde puniatur, si fecerit injustus, indigne, nisi fecerit iustus.

C. XIV. g Homicida est, qui sponte occidit, quos iudex jubet occidi.

Item in quatuordecim Exodus, quae 17. ad c. 11.

Um e minister iudicis occidit eum, quem iudex iussit occidi, profecto, si id sponte facit, homicida est, etiamsi eum occidat, quem scit a iudice debuisse occidi.

C. XV. g Sicut iure laudatur obedientia, ita reprehenditur, qui sibi non concessa usurpat.

Idem lib. 22. contra Faustianum, c. 73.

Lex aeterna in medio quodam loco posuit aliqua hominibus, ut in eis usurpandi merito reprehendatur audacia, in exequendis autem iure obedientia laudetur. Abraham i, si spontaneus in occidendo filio motus fuisset, execrabilis haberetur: at iubenti Deo obsecundans, famularus est.

Abraham] Constatum est hoc caput ex verbis B. Augustini, sed collectis arbitratis immutatis. Atque haec quidem pars sic apud illum habet. Quapropter si in occidendo filio spontaneus motus execrabilis, Deo autem iubente obsecundans famularus non solum inculpabilis, verum etiam laudabilis invenitur, quod Moysen Fraule reprehendis, quod expoliavit Aegyptios, &c.

C. XVI. g Bona animo officia vindictae possunt impleri.

Item in quatuordecim super Evangelia, lib. 1. c. 70.

Officia f vindictae possunt impleri bono animo, quomodo lex, quomodo iudex.

C. XVII. g Non est iniquus, sed humanus, qui crimen persequitur, ut hominem liberet.

Item ad Maccabaeos, epist. 1. c. 4.

Non g est iniquitatis, sed potius humanitatis societate devinctus, qui propterea est criminis perceptor, ut sit hominis liberator.

C. XVIII. g Quare sine instituta regis potestas e legibus tormenta.

Idem in ead. epistola.

Non h frustra sunt instituta potestatis Regis, & cognitio ius, unguis, carnificis, arma militis, disciplina dominantis, severitas etiam boni patris: habent omnia ista modos suos, causas, rationes, utilitates: hinc cum temerum, & mali coequeantur, & quietus inter malos vivunt boni.

a Bar. 1. c. 13. b 1. c. 13. c 1. c. 13. d 1. c. 13. e 1. c. 13. f 1. c. 13. g 1. c. 13. h 1. c. 13.

C. XIX. g Nonnulli quos potius peccato quam...

Idem ibidem.

Utrum fiat nocendi cupiditate, vel iniuria, aut a ferendi (sicut fit ab inimico, sicut a patre) an a misericordia, vel obediendi ordine (sicut a iudice, sicut a principe) an evadendi, vel subveniendi necessitate, dicuntur remittitur latro a viatore, hostis a milite. Et aliquid, qui causa mortis fuit, potius in culpa est, quam ille, qui occidit: velut si quisquam decipiat fidei iuramentum, atque ille pro isto legitimum supplicium laet. Ita tamen omnis qui causa alienae mortis est, reus est. Quis enim quisquam stuprum petat, sedes, si non impetiverit, interimat? Quid si filius timens patris iram, vel precipitio peccat? Quid si alius homine liberato, alius alius liberetur, sibi ipse mortem inferat? Num propter istas alienarum mortium causas aut sceleris conscientiam est, aut vindicta peccati, quae non fit nocendi, sed evadendi studio, etiam paterna tollenda, aut opera cordis cohibenda sunt? Haec cum accidit, debent humanum dolorem, non propter illa, ne accedat, sed factorum reprimere voluntatem.

C. XX. g Dignis sacerdotibus esse decem...

Item Iudaeus lib. 3. sent. de summo bono, c. 10.

Principes b saeculi non minus quam intra ecclesiam potestatis adepti cultum habent, ut per eorum testatam disciplinam ecclesiasticam muniant. Cuius intra ecclesiam potestatis necessitas non efficit, ut quod non praevalet sacerdos efficere per doctrinam, potestas hoc impleat per disciplinam. Item intra ecclesiam positi contra fidem & disciplinam agunt, rigore Principum conterantur, ut in disciplina, quam ecclesia humiliter exerceat, let, cervicibus superiorum potestas praevalet imponat, & venerationem i mereatur, virtutem impertiat. Cognoscant Principes saculi, quod de se rationem reddere propter ecclesiam, quam in disciplinae ecclesiae per fideles Principes, sive sollicitudinis eis rationem exigit, qui eorum potestati fidem credidit.

Venerationem] In variis editionibus huius libri, ubi hoc scriptum legitur, & ut venerationem mereatur, virtutem impertiat. In concilio Parisiensi sub Ludovico & Ludovico, ubi hoc scriptum legitur, & ut venerationem mereatur, virtutem impertiat. Apud Romanos vero, in concilio, codex manifestum habet mendacium hoc modo, & sic venerationem mereatur, ut virtutem potestatis impertiat.

C. XXI. g Et regis potestas & sacerdotum...

Item Leo Papa, epist. 29. ad Pulcheriam Augustinam.

Res e autem humana a liter tutae esse non possunt, quae ad divinam confessionem pertinent, ut per sacerdotales defendat auctoritas.

C. XXII. g Sacerdotales auctoritates, quae contra...

Item ex concilio Turonensi III. d. 1. c. 1.

Incestuosus e, patricius, homicida, multi...

a Ivo ibid. b Poly. lib. 3. tit. 7. c. 1. d. 1. c. 1. e. 1. c. 1. f. 1. c. 1. g. 1. c. 1. h. 1. c. 1.

admonitionibus autem accommodare, volentes in primis perducere criminibus: quos oportet per secularis potentie disciplinam à tam prava consuetudine coerceri, qui per illicita facerdotum monita noluerunt reuerti.

C. XXIII. *q. Mala comprimere, & bonas subleuare, Regum officium est.*

Item Hieronymus super Hierem. ad cap. 22. Regum officium a est proprium, facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrinos, pupilloque, & viduæ, qui facilius oppugnantur a potentibus præbere auxilium. Et, ut curam eis præceptorum Dei majorem injiceret, intulit, b [Nolite contristare,] ut non solum non eripiat, sed ne puniam quidem per vestram conuentionem ab aliis contristati, & sanguinem innocentem non effundatis in loco vobis. Homicidas enim, sacrilegos, &c. & post pauca. Si iniqui, hæc feceritis, & Reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem.

Item Hieronymus super Hierem. ad cap. 22. Regum officium a est proprium, facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrinos, pupilloque, & viduæ, qui facilius oppugnantur a potentibus præbere auxilium. Et, ut curam eis præceptorum Dei majorem injiceret, intulit, b [Nolite contristare,] ut non solum non eripiat, sed ne puniam quidem per vestram conuentionem ab aliis contristati, & sanguinem innocentem non effundatis in loco vobis. Homicidas enim, sacrilegos, &c. & post pauca. Si iniqui, hæc feceritis, & Reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem.

C. XXIV. *q. Eterna mercede fraudator, qui fidem & reuerentiam potestatis feruare contemnit.*

Unde Hieronymus in epist. ad Titum, cap. 2. ad vers. [Seruus domini.] Si apud carales dominos in minimo fideles fuerint, incipient easpud Deum maiora committi. Ornat autem decorem Domini, qui ea, quæ conditioni suæ apta sunt, facit: & e diverso confundit eam, qui non est subiectus in omnibus, cui conditio sua displicet, qui contradicere atque fraudator, in nullo fidem bonam ostendit. Quomodo enim potest fidelis esse in substantia Dei, qui cum domino fidem exhibere non potuit?

C. XXV. *q. Militari disciplina Regi omnis serua.*

Item Ambrosius in lib. 1. de Patriarchis, id est, de Abraham, cap. 3. Dicit aliquis cum ipse vicerit, quomodo dicit Abraham ad Regem Sodomorum, [nihil e sumam abs te.] cum præda unigue in potestate victoris fuerit? Doceat f. militarem disciplinam, ut Regi seruentur omnia. Sane his, qui serui fuerint in adiumentum fortasse sociati, partem emolumentis tribuendam asserit, tanquam mercedem laboris. Ideoque, quoniam sibi mercedem ab homine non quaerit, a Deo accipit: sicut legitimus scriptura, quia post hæc factum est verbum Domini ad Abraham in visu dicens: [Noli g. timere Abraham: Ego protegam te, merces tua multa erit valde.]

Item Hieronymus super Hierem. ad cap. 22. Regum officium a est proprium, facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos, & peregrinos, pupilloque, & viduæ, qui facilius oppugnantur a potentibus præbere auxilium. Et, ut curam eis præceptorum Dei majorem injiceret, intulit, b [Nolite contristare,] ut non solum non eripiat, sed ne puniam quidem per vestram conuentionem ab aliis contristati, & sanguinem innocentem non effundatis in loco vobis. Homicidas enim, sacrilegos, &c. & post pauca. Si iniqui, hæc feceritis, & Reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem.

C. XXVI. *q. Querimonias ecclesiarum, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire.*

Unde Ioannes VIII. Administratores h. plane secularium dignitatum, qui ad ecclesiarum iurisdictionem, pupillorum, ac viduarum protectionem, rapacitumque refranationem constituti esse precandibus debent, quoties ab Episcopis, & ecclesiasticis vari conuerti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quod si Deum totum præ oculis non habentes, negligere

a. Anan. i. i. Hierem. 7. c. Infr. ead. homicid. d. d. d. i. i. g. c. Gen. 1. f. al. Decet. g. Gen. 1. h. d. d. d. 1. i. i.

post secundam & tertiam admonitionem inventi fuerint omni se noverint communionem usque ad condignam satisfactionem privatos.

C. XXVII. *q. Non solum homines, sed & contraria fortunæ sunt ultrices ira Dei.*

Item Hieronymus super Iosiam, ad cap. 2. Non a solum homines ministri sunt, & ultores pe. ite Dei in his, qui malum operantur (unde b non sine causa gladium portant), sed etiam contrarie fortitudines, quæ appellantur furor & ira Dei.

C. XXVIII. *q. Quis crudelis jugulat, non est talis, qualis patientibus videtur.*

Idem supra Esaiam, ad cap. 17. Non e est crudelis, qui crudelis jugulat: sed crudelis d. ideo vocatur, quod crudelis patientibus esse videtur. Nam & latro suspensus patibulo crudelem iudicem putat.

C. XXIX. *q. Minister est Dei, qui malos percutit in eo, quod mali sunt.*

Idem super Esaiam, lib. 3. ad cap. 9. c. Qui f. malos percutit in eo, quod mali sunt, & habet Quæst. interfecit, ut occidat pessimos, minister est Domini.

C. XXX. *q. Non factus admittit iudex, qui homines vincit.*

Idem super epist. ad Galatas, lib. 2. ad c. 3. Iudex non est auctor sceleris, nequaquam homines vinciendo.

C. XXXI. *q. Non effundit sanguinem, qui homicidas & sacrilegos punit.*

Idem super Hierem. lib. 4. ad cap. 22. Homicidas *, & sacrilegos, & venenatos punire, non est effusio sanguinis, sed legum ministerium.

C. XXXII. *q. Principe seculi pessimum parcerem debent.*

Item Cyprianus libro de exhortatione martyrii, cap. 5.

Si g. audieris in una ex civitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare te illic, dicentes: Eamus, & seruiamus Diis aliis, quos non novisti, interficiens necabis omnes, qui sunt in civitate, cæde gladii, & incendes civitatem igni, & erit sine habitaculo in æternum: non reedificabitur etiam nunc, ut avertatur Dominus ab indignatione iræ suæ. Et dabit misericordiam tibi, & miserebitur tui, & multiplicabit te, si exaudieris vocem Domini Dei tui, & observaveris præcepta eius. Cuius præcepti, & vigoris memor Matthias b, interfecit eum, qui ad aram sacrificaturus accesserat. Quod si ante adventum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda, hæc præcepta servata sunt, quanto magis post adventum Christi servanda sunt, quando ille veniens non verbis tantum nos hortatus est, sed & factis?

C. XXXIII. *q. Tribulationum flagelli aliquando perfidia castigat.*

Item Augustinus contra Iulianum Perilam, lib. 2. cap. 5. Ad e fidem nullus est cogendus invitus, sed per severitatem, imò & per misericordiam Dei tribulationum flagellis solet perfidia castigari. Nunquid quia mores optimi liberalitate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur? Sed tamen

a. Ivo p. 10. c. 111. Penn. l. 1. c. 41. b. al. c. Ivo p. 10. c. 112. Penn. l. 1. c. 49. d. absint ab orig. e. Et ibi gloss. ord. f. infra. ead. q. 3. quæcumq. percutit. In Tribur. sub Arnulpho, ca. 3. Bur. l. 6. c. 43. Ivo p. 10. c. 114. * Panorm. lib. 5. ca. 51. Ivo p. 10. c. 115. g. Penn. l. 1. c. 52. Ivo p. 10. c. 115. Bur. l. 6. c. 43. Penn. l. 1. c. 53. Dent. 13. h. i. Machab. 1. Ivo p. 10. c. 71.

malè vivendi ultix disciplina præpostera est, nisi cura i præcedens bene vivendi doctrinam præcedat. Si quæ igitur adversus vos leges constitutæ sunt, non eis benefacere cogimini, sed malè facere prohibemini. Nam benefacere nemo potest, nisi elegerit, nisi amaverit: quod est in libera voluntate. & infra c. 14. ¶ Cum aliquid adversus vos Reges constitutum, admoneri vos credite, ut cogiteris, quare illa patiãmini. Si propter justitiam, revera illi persecutores vestri sunt, vos autem beati, qui persecutionem passi propter justitiam, possidebitis regnum caelorum. Si autem propter iniquitatem schismatis vestri, quid illi, nisi correctores vestri sunt: vos autem, sicut ceteri diversorum scelerum rei, qui penas legibus pendunt, profectò infelices & in hoc, & in seculo futuro?

¶ Cura] Apud B. Augustinum & Ivo nem legitur, nisi quæ præcedens bene vivendi doctrina contemnitur: sed ob glissam in vers. cura, non est mutata.

C. XXXIV. ¶ Injuria sacramentorum Christi à Regibus est vindicanda. Idem in eodem lib. c. 92.

¶ Si b propterea persecutor non fuit Nabuchodonosor, quia scelus in sanctum Danielem commissum iustissime vindicavit: quomodo vindicandum est à Regibus, quod Christi sacramenta exsulantur, si Prophetæ membra, quia in periculum missa sunt, sic vindicari meruerunt?

C. XXXV. ¶ Diligentissimi rectores sunt, qui malos, ut à male fugiam, persequuntur.

Idem in libro de unitate ecclesie, c. 17.

¶ Si e vos contra ecclesiam Christi altare erexisse, & schismate separatos esse, & corpori Christi (quod est ecclesia toto orbe diffusa) & rebaptizando, & blasphemando, & quantum potestis oppugnando adversari sanctæ & canonice scriptura convincit, vos impii, atque sacrilegi: illi autem, qui vos pro tanto scelere tam leniter damnorum admonitionibus, vel locorum, vel honorum, vel pecuniarum privatione deterrendos, coercendosque decernunt, ut cogitantes, quare ista patiãmini, sacrilegium vestrum cognitum fugiatis, & ab æterna damnatione liberemini, & rectores diligentissimi, & consultores piissimi deputantur.

C. XXXVI. ¶ Non amatur servus vel filius, cujus non corrigitur. Idem super epistolam Iohannis, tractatu 7.

¶ Non d putes tunc te amare servum tuum, quando neum non cedis, aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das disciplinam, aut tunc te amare vicinum tuum, quando eum non corrigis. Non est ista charitas, sed langor. Ferveat charitas ad corrigendam, ad emendandum. Si sunt boni mores, delecent: si sunt mali, emendentur.

C. XXXVII. ¶ Innocentis officium est, nulli nocere, & peccatorem punire. Idem lib. 19. de civitate Dei, c. 16.

¶ Non e est i innocentia, parcendo sinere, ut in malum gravius incidatur. Pertinet ergo ad innocentis officium, non solum nemini malum inferre, verum etiam cohibere à peccato, vel punire peccatum, ut aut ipse, qui peccat, corrigatur experimento, aut alii terreantur exemplo.

¶ Non est iustæ locus apud B. Augustinum sic habet: Sicut enim non est beneficentia, adjuvando efficere, ut bonum, quod majus est, amittatur, ita non est, &c.

¶ Plecitur] Sic ex Originali: antea legebatur, prius odio habetur, nec multo aliter Ivo.

a Mat. s. b Ivo ibid. c Ivo ibid. d Ivo part. 10. c. 36. Pann. l. 1. c. 22. e Ivo p. 106. 77.

C. XXXVIII. ¶ Non est inferioris, qui vult nutriendu parari. Idem ad Lombardum 2.

¶ Qui b vitis nutriendis parat & faret, nec comedit peccantium voluntatem, tam non est miserum quam qui non vult cultum parere, nec nutriendam: & non timet, ne vulneratum dolcat, vel estum.

¶ In vultu citatur ex Augustino, sed in versu habet Haymone, apud quem habetur.

C. XXXIX. ¶ Enormia flagitia per sancti iudicis corrigantur. Idem Haymo super epistolam ad Romanos, c. 13.

¶ Snt e quædam enormia flagitia, quæ potius per se iudicantur: sicut cum quis interficit Fratrem, postolicum, Episcopum, Presbyterum, five Diaconum, iustmodi reos Reges & Principes mundi damnant: non sine causa gladium portant, qui talia scelera committunt. Sunt enim maxime constituti propter inimicidas, raptores: ut & illos damnent, & alios sanare compellant.

C. XL. ¶ Farta & crimina à Regibus exhibenda. Idem Cyprianus in nova genere alijmo.

¶ Ex d debet farta cohibere, adultera punire, infanere, filios suos non sinere impie agere.

¶ Libellus hoc de duodecim gradibus alijmo, scriptum non operum B. Augustini, sed etiam in nonnullis lib. Cypriani: & in concilio Parisiensi, lib. 2. cap. 1. hoc non alijmo, genus referunt ex Cypriano, quem admodum Ivo nem, & in Passororia.

C. XLI. ¶ Non peccat, qui ex officio interuenit interfici.

¶ Item Augustinus de libero arbitrio, lib. 1. c. 1. ¶ Si e homicidium est hominem occidere, interfici hostem, & iudex, vel minister episcopi non occidit invito, atque imprudenti telum manu fugit, non videtur peccare, cum hominem occidit. Et hoc sentior 1. Sed homicida isti appellari non debent, nisi in quæstionibus Levitici, quæst. 61. ad cap. 16. ¶ Cum homicidæ occidit, lex eum occidit, non tu.

¶ Evodius: assentior] Hæc sunt addita ex Originali Ivo nem. Est enim liber ille scriptus in Dialogo.

C. XLII. ¶ Non qui ad bonum, sed qui ad malum cogit, persequatur. Idem Pelagius Papa.

¶ Non g vos hominum vaniloquia retardent, quia persecutionem ecclesia facit, quæ ea, quæ committuntur, reprimat, vel animam, quæ requirit. Errant huiusmodi i tumonis subulatores, qui persequitur, nisi qui ad malum cogit. Qui vero persequitur vel factum jam puni, vel prohibet ne fiat, non persequitur, sed diligit. Nam si, ut illi ponant, persequitur, tumendum à malo, nec retrahendus à malo sed bonum, est, humanas & divinas leges necesse est exequari, & malis penam, & bonis premia iustitia subministrant. Malum autem schismata esse, & peccata, & potestates huiusmodi homines debere opprimere, & nonnec scripturæ auctoritas, & paternarum regum.

a al. Letarium. b Ivo p. 106. 77. Pann. l. 1. c. 22. c. 36. Pann. l. 1. c. 22. d Omittitur aliquo verbo, Pann. l. 1. c. 36. Pann. l. 1. c. 22. e Ivo p. 106. 77. Pann. l. 1. c. 22. f accidere. g Desiderat p. 1. Poly. l. 1. c. 1. Pann. l. 1. c. 22.

nos veritas docet. Quisquis ergo ab Apostolicis divinus est sedibus, in schismate eum esse non dubium est: & contra universalem ecclesiam alate conatur erigere. ¶ Sed quid de talibus inferius Chalcedonensi synodo canon fuerit, gloria vestra confideret, ubi post alia sic dicit. [Qui a communione seipsum suspendit, & collectam facit, & alate constituit, & noluerit vocanti Episcopo consentire, & noluerit eidem acquiescere, neque obedire, & secundo vocanti, hunc omnino damnari, nec unquam vel orationem 2. mereri, nec recipere eum posse honorem. Si enim permanserit turbas faciens, & seditionem ecclesie, per extera potestatem tanquam scditionem committit.] Et R. Augustinus 6. de talibus dicit. [Nulla e. etiam cum invitis benigna quadam asperitate persequendis agenda sunt, quorum potius utilitati consulendum est, quam voluntati. Nam in corripiendo filio, quantumvis asper, nunquam paternus amor amittitur. Et tamen, quod nollet, ut doleat, qui etiam invitus videtur dolore sanandus.] Ecce videtis, quemadmodum tanti testimonio patris non persequatur coercendo talia, sed dilige commendando tales semper ecclesia. Facite ergo etiam vos, quod facientes intentionem Christianitatis vestrae frequenter hortamur, & date operam, ut talia fieri ultra non liceat: sed etiam (quod vobis facillimum esse non dubitamus) hi, qui talia præsumpserunt, ad piissimum Principem sub digna custodia dirigantur. ¶ Recolere enim debet estimatio vestra, quid per vos Deus fecerit tempore illi, quo Iustinus, & Venetius tyranno Totila possidente, Franciam etiam cuncta vastantibus, non ante tamen Mediocorum Principem tam de reuissis, nisi ad clementissimum Episcopum tam de reuissis, & quid fieri debuisset, episcopum scriptis recognovisset: & inter ubique ferentes hostes, Ravennam tamen, & is, qui ordinabatur, & is, qui ordinatus erat, providentia culmine vestri deducit hanc.

¶ In inferis Chalcedonensi. *Alitio quarta concilii Chalcedonensis episcopi Archimandritarum ad ipsum concilium perhibentium Dissortio, utatur casum quantum concilii Antiocheni: et tamen scribenda habetur in ea episcopi, atq. hic refertur. Cum vocati tamen antiqua versione ipsius concilii magis operi concordat.*

¶ Vel omnino] In utroq. concilio, id est, Antiocheno, præfixa verbum, & Chalcedonensi legatur, curationem. Græce enim est, *ἡ πρὸς τὸν Ἰωάννην τὸν ἁγίου.*

C. XLIII. ¶ Schismaticos, & hereticos saculi potestates coercant.

Idem Narsa patris, & Ducis in Italia. De 1. quibus, atque Venetis, & Histriis Episcopis ratione, & potestate seipsum, & dimittit eos in contemptum Apostolicam sedem de sua rusticitate gloriantur: cum, si quid eos de iudicio universalis synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, forte movebat, ad sedem Apostolicam (quomodo semper factum est) electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerant. & non clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est, sanctam ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare, si quid homines principali vel judiciali auctoritate occupaverit: quia regulæ & Patrum hoc specialiter constituerunt, ut si qua ecclesiastici officii persona, cui altare exeret, seu schisma fecerit, iste excommunicetur, atque damnetur. Quod si forte & hoc contempserit, & permanserit, divisiones & schisma faciendo, per potestates publicas opprimatur.

Ecce domine, quod a animus vester forte timidus est, ne persequi videaris, de Prætrium vobis auctoritate hæc breviter dirigenda curavi, cum mille alia exempla, & constitutiones sint, quibus evidenter agnoscur, ut facientes scissuras in sancta ecclesia, non solum exiliis, sed etiam præscriptione rerum, & dura custodia per publicas potestates debeant coerceri.

C. XLIV. ¶ Ab ecclesia unitate divisi, & secularibus potestatibus coercantur. Item Pelagius.

¶ Quali b nos de gloriæ vestrae studiis iudicio gratulamur, non solum vestram, sed multorum ac penè omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his, que vobis præsentibus ibi fieri stupemus, fiducialiter apud gloriam vestram duximus conquerendum. Thracicus e. siquidem, atque Maximilianus nomina tantum Episcoporum habentes, & ecclesiasticas res suis turbare dicuntur, & omnes ecclesiasticas res suis sub applicare: in tantum ut contra unum eorum, id est, Maximilianum usque ad nos per tam longum iter, necessitate veniente quidam infatigabiliter venientes, preces offerrent. Ob quam causam Petrum Presbyterum, sedis nostræ, sed & Projectum notarium ad eadem loca duximus destinandos, ut ea, quæ canonicis statutis à prædictis Pseudoepiscopis compererint commissa, vel digna debeant ibi ultione competere, vel eosdem ad nos usque perducere. Et ideo salutes paterno affectu gloriam vestram petimus, ut præfatis, qui à nostra sede directi sunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putatis alicuius esse peccati, si huiusmodi homines comprimuntur. Hoc enim & divina, & humanæ d. leges statuerunt, ut ab ecclesie unitate divisi, & eius pacem iniquissime perturbantes, à secularibus etiam potestatibus comprimantur. Nec quicquam majus est, unde Deo sacrificium possitis offerre, quam si id ordinetis, ut hi, qui in suam, & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore competere.

C. XLV. ¶ Iniquitas pravorum, quævis bene proficiat, tamen punienda est. Item Pelagius Papa Iovani patri.

¶ Elegentes e literas excellentiæ vestrae, de injuria quidem, quam vobis iniquorum hominum præsumptio ingessit, valde doluimus. Sed quia scimus occulto Dei iudicio animam vestram, etsi per aliorum iniquitatem, & superbiam, à contaminatione schismatis custoditam, egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona operari consuevit. Nec enim sine illius providentia factum esse credendum est, ut insensati, & perversi homines ad hoc usque profissent, ut suam divisionem, catholicam esse credentes ecclesiam, à sua vos pollutione prohiberent. Sic enim per misericordiam Dei etiam nescientibus illis hoc factum est, ut à schismaticorum factione seruti, catholica, quam diligitis, servari vos contigisset ecclesie. Quamvis igitur vestra per illorum scelus utilitas facta sit, nolite tamen impunitam præsumptionem iniquorum hominum grassari permittere. Si enim hoc, quod in vestram gloriam præsumpserunt, non fuerit vindicta compressum, quod in minoribus non valeant puniri, ambigi ultra non debet. Exerceat igitur in talibus debitam auctoritatem, & ne eis amplius talia committendi spiritus g. crescat, vestris coercionibus reprimitur. Ad hoc siquidem Dei nutu etiam contra vos talia præsumpserunt, ut talia vobis corrigentibus ab eodem b. scelere alios possitis, Deo propitiantes munire. Quales autem sint, qui ecclesiam fugiunt, Eusebii vos scelera (quæ amplius occulta Deo esse

a. 11. 2. 3. si quis Presbyter. b. Cap. 5. c. 24. c. supra dicit. d. Anselm. lib. 6. c. 196. Poly. lib. 7. tit. 5. De hoc schismate R. Gregor. 1. 4. epist. 10. & lib. 7. in dist. 2. epist. 14. & alibi. Super præsumptione capite. e. Canon. epist. 12. Antioch. s.

a. al. de quo animus. b. Anselm. 1. 12. cap. 40. Poly. ibidem. c. al. Territus. d. al. mundana. e. Anselm. 1. 12. c. 47. Poly. ibid. f. al. communiōne. g. al. spet. h. al. coram. D d z

noluit) evidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis necessitudinem, nec fratris charitatem, nec sacerdotii reverentiam cogitavit. Incestuoso autem adulterio etiam ipsius vindicta abstulit modum: quia, si adulterium punias, non remaneat, in quo vindicetur incestus. Si incestuosus ingeras penam, inulturn crimen adulterii remanebit. Ecce, de quo collegio sunt, qui, quantum ad superbiam suam injuriam vobis inferre moliti sunt, & quantum ad providentiam Dei, impollutos vos ecclesia servaverunt. Auferte tales ab ista provincia, utimini oblata vobis Deo opprimendi perfidos occasione. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores scelerum ad clementissimum Principem dirigantur, & maxime eccle. Aquilejensis in vasa, qui & in schismate, & in eo 2. maledictus, nec honorem Episcopi poterit retinere, nec meritum.

¶ Quod in minoribus] In aliquo vetustis, & apud Anselmum legitur, quid in minoribus valeant, ambigunt, &c.

¶ In eo] Anselmus habet, & à schismatico maledictus.

C. XLVI. ¶ In certamine, quod contra infideles geritur, quisquis moritur, caelestis regni meretur.

Item Nicolaus exercitus Francorum.

Omnium vobis esse volumus charitatem, quoniam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine fideliter mortuus fuerit, regna illi celestia minime negabuntur.

¶ Ivo parte 10. cap. 57. vers. omnium vestrum, hoc idem citat ex epistola Leonis IV. ad exercitum Francorum, ubi etiam asserit id, quod infra, ad. q. 8. c. omni timore. ex eodem Leone referatur.

C. XLVII. ¶ Non sunt homicida, qui adversus excommunicatos zelo matris ecclesie armantur.

Item Urbanus II. Godofredo Luciano Episcopo.

Excommunicatorum & interfectoribus (prout in ordine ecclesie Romanæ didicistis secundum intentionem & modum congruæ satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos adversus excommunicatos zelo catholice matris ardentibus, aliquos eorum trucidasse contigerit. Ne tamen ejusdem ecclesie matris disciplina deleatur, eo tenore, quem diximus, penitentiam eis indicito congruentem, quâ divinæ simplicitatis oculos adversus se complacere valeant, si forte quid dupliciter pro humana fragilitate in eodem flagitio incurrerint.

¶ Intentionem] Ivo & Pannormia habent, intentionem ipsorum: sed ob glossam non est additum.

C. XLVIII. ¶ Pax ecclesie militiam consolatur peritiorum.

Item Augustinus epistola 30. ad Bonifacium de carentis hereticis.

Quis enim nostrum velit aliquem illorum non solum perire, verum etiam aliquid perdere? Sed si aliter non meruit pacem habere domus David, nisi Absalon filius ejus in bello, quod gerebat contra patrem, fuisset extinctus, quamvis magna cura mandaverat suis, ut eum, quantum possent, vivum, salvumque servarent, ut esset cui penitenti paternus affectus ignosceret, quid ei restitit, nisi perditum flere, & sui regni pace acquiescere, suam moestitiam consolari?

¶ Nolstrum] Emendatum est ex B. Augustino, à quo parum discordat Ivo. Antea apud Gratianum legebatur.

a al. in adulterio. b Ivo p. 10. ca. 57. Pannorm. lib. 1. cap. 30. c. Ivo p. 10. c. 54. Pann. lib. 1. c. 11. d al. contraxerunt. e Ivo p. 10. c. 59. 2. Reg. 11.

Quis enim vestrum velit aliquem inimicorum suorum non solum, &c.

¶ Si ergo viri sancti, & publice professi belli graviter non fuerint transgressi illius mandati, [Non occidi] quantumvis flagitiosus digna morte periret, similis sua potestatem debet esse reus homicidii, si ejus Imperio quiescit flagitiosus occidit, si homicidas, & venenatos punire non est ipse flagitiosus legem ministerium si pax ecclesie vestram consilium pariter si illi, qui zelo catholice matris accessit excommunicatos, homicidas non judicantur: pax, quod malo non solum flagitiosum sed etiam interfici licet. Sed quisquis, si conatur aliquem puniri ab his, qui non habent legitimam potestatem, an sit reus si sanguinis hi, per quos puniuntur?

C. XLIX. ¶ Aliquando puniuntur peccata per populum iussu divino excommunicatis.

De his ita scribit Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel, cap. 4.

Remittuntur peccata per Dei verbum, cuius verba terpes, & quidam executor est. Remittuntur iam per officium sacerdotis, sacrumque ministerium. niuntur quoque per homines, sicut per iudices, qui prostate ad tempus utuntur. & infra. ¶ Puniantur peccata etiam per populos: sicut legimus, quia serpe & draconigenis Dei iussu excitatis, propter divinam irrogatam sententiam, subactus est populus iudæorum.

Hinc notandum est, quod aliquando puniuntur Deus peccata scientes, aliquando per scientes. Per scientes peccata puniuntur: c. per Senacherib, & per Nabucodonosor, & per Sardanapal per Principes Romanorum, & per nonnullos Reges gentium populum Israeliticum delinquentem aliquando afflicti, aliquando percussit. Unde ipse Dominus ait per Prophetam. & Ivo per rorri Dominus: quia per eum innumerata gente dicitur perire, & gellare disposuit. Ipsi vero non coguntur: quia a seipso dicitur, victoris, quam afflicti fuerat, non divina potestas, sed sua rebus attribuit. Unde contra ejus superbiam Dominus loquitur dicens: [Nunquid gloriaris terra contra eum, qui cadit in te, aut iniquum exaltabitur securus contra eum, qui cadit in te? Quibus similitudinibus satis perspicue ostenditur, quod Ivo & sicur nec scire, nec cadere lignis possunt, nisi ab alio regno, ac idcirco contra regentes se superbiere non debent, sed illi, per quos puniunt, absq. manu divina dispositionis nihil agere solent: & contra regentes se superbiere eum non licet. Tali in eo qui regunt, Deus servare dicitur: in eo autem quod ignoratur, si regunt, nisi: ira Dei, impia vanitate superbiunt, non eadem sui peccata. Deus non nisi temporalium invenitur: parvas vero sui peccata effugiunt. Unde, cum Dominus diceret ad Prophetam de Sardanapal, [Quid f. dabo ei pro labore, quo servavit me, & Tyrum?] statim subiunxit. [Da.] hoc est dabo, si peccata eius possit diceret. ¶ [Nunc] hanc est Babilon, quam ego in robore regni mei? &c.] statim immutatur Deus eorum mentem ejus, & induit eum serena levitate, ut ab hostibus fugiens cum bestis viveret. Per Antiochum h. quod non solatratiam yadaica plebi Dominus punire, & pax, quare, & ge Dei abjecta, & ex sacri nationum ostentio, in perniciem verteret, quia Dei dispositionem ignorat, sui cultus devastacionem illius plebi attribuit, impetrat, qui per Prophetam, dicens: [Effunde iram tuam in gentes, quia non noverunt, & in regna, quia non invocaverunt nomines tuos, & non

a Sæpe alienigeni. orig. b subditus. orig. c Job 21. Mach. 5. d Esa. 10. e Esa. 10. f Ezech. 26. aliter, quam in vulg. aut apud 70. g Dan. 4. h Iob 1. i Psal. 78.

... in gentibus, nisi est Deus corum? Similiter eodem per Romanos pariter merito Christi Deus pariter decrevisse, verbi excelsi & habita pios in gentibus capitulos suos veritate a scribere oportet: unde contra eum Prophecia ingratatur, dicens, a [Lexa] ...

... quædam terram israeliticam possidendam dedit: quibus ...

... quædam terram israeliticam possidendam dedit: quibus ...

... quædam terram israeliticam possidendam dedit: quibus ...

Schismatici dicunt: cui a vim Christus intulit quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum. Agnoscant in eo prius cogentem Christum, & postea docentem: prius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui poena corporis ad Evangelium coactus intravit, plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Evangelio & laboravit: & quem major timor compulsi ad charitatem, eius perfecta & charitas foras misit timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios, ut redirent, si perditii filii coegerunt alios, ut perirent? Quamvis & illos, quos non coegerunt, sed tantummodo seduxerunt, si per terribiles, sed salubres leges in eius gremium revocentur, blandius pia mater amplectitur: & de illis multo amplius, quam de illis, quos nunquam perdidit, gratularur.

¶ An non pertinet ad diligentiam pastorem, etiam illas oves, quæ non violenter ereptæ, sed blandè, leniterque seductæ à grege aberraverint, & ab alienis possidere coperint, inventas ad ovile Dominicum, si resistere voluerint, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus revocare? Item infra. ¶ A Christo coactum ostendimus Paulum. Imitatur itaque ecclesia in istis cogendis Dominum suum. Quæ prius, ut neminem cogeres, expectavit, ut de fide Regum atque gentium prædictio & propheticæ completeretur. ¶ Etiam hinc non absurdè intelligitur illa Apostolica sententia, ubi beatus Paulus dixit. ¶ (Paratus ultilici omnem inobedientiam, cum completa fuerit prior vestra obedientia.) ¶ Unde & ipse Dominus ad magnam cenam suam prius adduci iuber convivas, postea cogi. Nam, cum ei servi sui respondissent, f. (Domine factum est, quod iussisti, & adhuc locus est: exire, inquit, in vias & sepes, & quoscunque inveneritis, cogite intrare.) In illis ergo, qui primo leniter adducti sunt, completa est prior obedientia: in istis autem, qui coguntur, inobedientia coercetur. Item infra. ¶ Si per potestatem, quam per religionem, ac fidem Regum, tempore, quo debuit, divino munere accepit ecclesia, si, qui invenitur in viis & sepibus, id est, in hæresibus & schismatibus, coguntur intrare, non quia coguntur, reprehendant, sed quod cogantur, attendant.

¶ Initium huius capituli apud B. Augustin. ibi de Donatistis agentem, sic habet, vbi est, quod isti clamare consueverunt, liberum est credere, cui vim, &c. ut sup. ead. q. 4. quæ nos. vers. cui vim.

QUESTIO VI.

Quid autem queritur, an mali sint cogendi ad bonum, facti sunt. Antiquus namque populus ille metu perterritus ad observationem legum cogebatur. In Evangelio hinc contra, autem autem non possunt occidere: sed potius eum timere, ut, ut in amore servus, (qui potest animam & corpus perire) Paulus quoque cum ecclesiam Dei persequens, non timendo cæcæ i ad Deum converti coactus est. Vnde Augustinus scribit epist. 50. ad Bonifacium.

C. I. ¶ Ecclesia mali debet cogere ad bonum, sicut Christus Paulum cogit. Hinc Augustinus scribit epist. 50. ad Bonifacium.

C. II. ¶ Variis modis errantes corriguntur a Deo.

Item ad Donatistas, epist. 166. **Q**uod & extraverat (inquit Dominus) non revocastis, & quod perierat, non requisistis. Hoc vobis per nos ipse Deus facit; sive observando, sive minando, sive corripiendo, sive damnis, sive laboribus, sive per suas occultas admonitiones, vel visitationes, sive per potestatum temporalium leges.

C. III. ¶ Non est considerandum, quod quisque cogitur, sed quale sit illud, quo cogitur.

Item in epist. 48. ad Vincantium. **V**ides, ut opinor, non esse considerandum, quod quisque cogitur, sed quale sit illud, quod cogitur, utrum bonum, an malum: non quod quisque bonus possit esse invitatus, sed timendo quod non vult pati, vel relinquit impediendam animositatem, vel ignotam compellitur cognoscere veritatem, ut timens, vel respuat falsum.

a Sup. ead. quæst. 4. quæ nos. I. cor. 10. cap. 39. b s. Ioh. 2. c 1. Corinth. 15. d prædicatio. orig. e s. Cor. 10. f Luc. 14. * al. potestate. sup. ead. q. 4. ipsa potest. ¶ si per potestatem, g Iva p. 10. 6. 6. 4. Ezech. 34.

¶ **¶** Vobis] Sic emendatum ex vetustis codicibus, & origi-
 nali, cum in vulgatis, & his, & infra 2. q. 1. quisquis, legitur,
 nobis. Verum, dejectionem, non est mutata ad gloriam. Nam
 in vulgatis, & infra cap. citato, & apud Iovinem, & in Originali
 est projectum.

C. II. ¶ **¶** Catholicis non ideo aliena possident, quia
 ab hereticis ablata te-
 nent.

Item contra hereticos Paulinus, lib. 1. cap. 47.
 Si de rebus, vel locis ecclesiasticis, quæ tenebatis, &
 Dominicis, querimini, possunt & ludri se justos di-
 ce. Miniquitatem nobis obijcere: quia locum, in quo
 impiepeperant, modo Christiani possident. Quid
 ergo indignum, si ea, quæ tenebant heretici, secundum
 preceptum Domini voluntatem catholici tenent? Ad om-
 nes enim similes, id est, ad omnes impios & iniquos
 illa verbum valet. & [Auferetur à vobis regnum]
 Dei, & dabitur genti facienti iustitiam. An frustra
 scriptum est: [Labores impiorum iusti edent?] Qua-
 propter magis mirari debetis, quod adhuc tenetis ali-
 quod, quam quod aliquid amissistis. Item cap. 99. Si qua
 iam periculi possidere coepistis, quia vobis ablata nobis
 Dominus dedit, non ideo concupiscimus aliena: quia
 illius imperio, cuius sunt omnia, facta sunt nostra, & ju-
 ste nostra sunt. Vos enim his utebamini ad præfio-
 nem, nos ad unitatem. Alioquin & primo populo Dei
 possent illi obijcere, alienæ rei concupiscimus, qui di-
 vina possidebat eorum facie, quia ea terra male uteban-
 tar, expulsi sunt, & ipsi ludri, à quibus ablatus est
 regnum secundum d. verba Domini, & datum est genti
 facienti iustitiam, possent obijcere alienæ rei concupi-
 scimus: quia ecclesia Christi possidet, ubi per se-
 culos Christi regnabant.

C. III. ¶ **¶** Rei ecclesiasticæ ab hereticis iniuste
 possidentur.

Idem post. ad Bonifacium.
 ¶ **¶** Sed si autem nobis obijciunt, quod res eorum con-
 cupiscimus & auferamus, utinam catholici fiant,
 & non debent quæ dicunt sua, sed etiam nostra in pace
 nobiscum & charitate possideant. Vique adeo autem
 calumniandi cupiditate cecantur, ut non attendant,
 quam sint inter se contraria, quæ loquuntur. Ipsi certe
 avaritiam, & invidiosissimam violento legum imperio coar-
 ctant. Hoc utique nullo modo faceremus, si res eorum
 possidere velimus. Quis avarus quærit possessorem?
 Quis dominandi cupiditate inflammatus, vel fastu do-
 minationis elatus, desiderat habere consortem? Ipsos
 certe attendant quædam suos, jam nostros locios, &
 fructu nobis dilectione conjunctos; quemadmodum
 ea, quæ tenent, non solum, quæ habebant, sed etiam no-
 stræ, quæ non habebant. Quæ tamen, si pauperum com-
 plices sumus, & nostra sunt, & illorum. Si b autem
 parvam, quæ nobis sufficiant possidemus, non sunt il-
 la nostra, sed pauperum quorum procuratorem quo-
 dammodo gerimus, non proprietatem nobis usurpario-
 ne damnabili vindicamus. Quidquid ergo nomine ec-
 clesiarum patris Donati possidebatur, Christiani im-
 petatores legibus religiosi cum ipsis ecclesiis ad catho-
 licam transire iusserunt. Cum ergo nobiscum sint ple-
 bes eorumdem ecclesiarum, nobiscum pauperes, qui de
 ecclesiam possidentibus alebantur, ipsi potius foris positi
 debent concupiscere aliena, sed intrent in unitatis
 societatem, ut pariter gubernemus non illa tantum, quæ

a. Reg. 2. c. 71. b. Meth. 21. sup. c. proximo. c. consi-
 d. Epist. 4. e. al. lo. præfati. f. Ezech. lib. 7. tit. 5. Anst. l. 2.
 cap. 9. g. al. fin. h. sup. 2. quæst. 1. si privatim. i. al. parte
 Donat. possidentis.

dicunt sua, verum etiam quæ dicuntur & nostra. Scrip-
 tum a est enim: [Omnia vestra: vos autem Christi,
 Christus autem Dei.]

C. IV. ¶ **¶** Qui à corpore Christi præciditur, spiri-
 tum iustitie tenere non po-
 test.

Idem in eadem epistola.

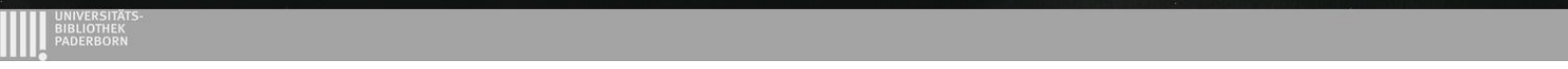
¶ **¶** Quemadmodum membrum, si præcidatur ab homi-
 nis vivi corpore, non potest tenere spiritum vitæ,
 modo potest tenere spiritum iustitie, etiam si figuram
 membri teneat, sicut sumptus in corpore. In b huius
 ergo compagem corporis veniant, & labores suos non
 dominandi cupiditate, sed bene utendi pietate possideant.
 Nos autem voluntatem nostram, ut jam dictum est,
 ab huius cupiditatis fordibus, quolibet inimico judi-
 cante, purgamus: quando eos ipsos, quorum labores
 dicuntur, ut nobiscum & illis, & nostris in societate catho-
 lica utantur, quantum valeamus, inquirimus. ¶ Sed
 hoc est, inquit, quod nos movet: si iniusti sumus, quæ-
 rit nos quæritis? Quibus respondemus, quæritis vos
 iniustos, ne permanetis iniusti: quæritis perditos, ut
 de inventis gaudere possimus, dicentes, Mortuus erat
 frater, & revixit, perierat, & inventus est. Quare ergo,
 me, inquit, & non baptizas, ut me abluas à peccatis? Re-
 spondeo, quia non facio injuriam characteri Imperatoris,
 cum errorem corrigo desertoris. Quare, inquit, apud
 te vel poenitentiam non ago? Imò, nisi egeris, fal-
 sus esse non poteris. Quomodo enim gaudebis te esse
 correctum, nisi doleres te fuisse perversum? Quid ergo,
 inquit, apud vos, cum ad vos transimus, accipimus? Re-
 spondeo, non quidem accipitis baptismum, qui vobis
 extra compagem corporis Christi in se potuit, prodesse
 non potuit: sed accipitis d unitatem spiritus in vinculo
 pacis (sine qua nemo poterit videre Deum) & chari-
 tatem, quæ sicut scriptum est, cooperit multitudinem
 peccatorum, & supra. ¶ Si autem consideremus, quod
 scriptum est in libro Sapientie f [Ideo iusti tulerunt
 spolia impiorum.] Item, quod legitur in proverbis: g
 [Theaurizantur autem iusti divitiis impiorum,] tunc
 videbimus non esse querendum, qui habent res hereti-
 corum, sed qui sint in societate iustorum. Item post aliqua.
 ¶ Si corpus Christi tollit spolia impiorum, & corpori
 Christi theaurizantur divitiis impiorum, non debent
 impii foris remanere, ut calumnientur, sed intreate po-
 nunt, ut iustificentur. Item post aliqua. ¶ In b Christi ergo
 compagem corporis veniant, & labores suos non domi-
 nandi cupiditate, sed bene utendi pietate possideant. Nos
 autem voluntatem nostram, ut jam dictum est, ab huius
 cupiditatis fordibus, quolibet inimico judicante, purga-
 mus: quando eos ipsos quorum labores dicuntur, ut no-
 biscum, & illis, & nostris in societate catholica utantur,
 quantum valeamus, inquirimus.

¶ **¶** Antea citabatur ex epistola ad Vincentium, in qua non
 habetur.
 ¶ **¶** Hoc igitur auctoritatibus liquido monstratur, quod ea, quæ ab he-
 reticis male possidentur, à catholicis iuste auferuntur, nec ideo aliena
 possidere desunt.

QVÆSTIO VIII

¶ **¶** Episcopi verbis, vel quibuslibet clericis, quod nec sua au-
 thoritate, nec auctoritate Romani Pontificis arma arripere
 valent, facile probatur. Cum enim Petrus, qui primus
 Apostolorum à Domino fuerat electus, materiam gladii accepisset,
 ut magistram à Iudæorum injuria defendere, audiret: i [Convertite
 gladium tuum in vagina: omnis enim qui gladium accepit, gladio

a. 1. Cor. 3. b. infra hoc eodem c. in fin. c. Luc. 12. d. Eph. 4.
 e. Luc. 12. f. Sap. 10. g. Prov. 12. secundam 70. h. sup. hoc eod.
 c. non longe ab initio. i. Matth. 26.

perit:] ac si aperit ei dixerit: habemus tibi, tuus praedecessoribus tuis: Dei gladio corporali licet persequi: deinceps in exemplum patientia gladium tuum, id est, tibi habentis concessum, in vagina convertit: Et tamen sibi tualem gladium, quod est verbum Dei, in meditatione veteri vita exerce. Omnis enim prater illam, vel auctoritatem ejus, qui legitima potestate utitur, qui, ut ait Apostolus a, non sine causa gladium portat, cui etiam omnia anima subdita esse debet, omnis, inquam qui prater auctoritatem hujusmodi gladium accepit, gladio peribit. ¶ Item Ambrosius: b [Arma Episcopi lacryma sua & oratione.] Item illud Apostoli * [Non vestimentis defendentes charissimis.] quomodo omnibus generaliter dicitur, specialiter tamen praelatus dicitur in religio.

C. I. ¶ De eodem. Unde Ioannes Papa VIII. Angeborge Imperatrici, excusanti Ioannem Episcopum removeri de militia, dicit.

Nimium e certe veretur, & iure formidat contra professionem sui ordinis sacralium militiam exercere: terram defendere, de praeliis tractare, de armis, tertenas potestatis est.

¶ Hinc capiti & sequenti non est in vulgari praeposuit nomen Paleae. Virumque tamen cum deinceps sequenti Paleae abest a plerisque exemplaribus.

C. II. ¶ De eodem.

¶ Item Innocentius Papa. Cuiusdam inobedientis aurem abscideret, ferire prohibuit: & forma omnium sacerdotum (quorum prior erat) etiam pro seipso capi arma carnalia prohibuit.

C. III. ¶ De eodem. PALEA.

¶ Item Ambrosius. Non a pila quazunt ferrea [Non arma Christi milites. Coactus repurgare non novi: sed dolor, fletus, orationes, lacrymae fuerunt mihi arma adversus milites. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec debemus possunt resistere: fugere autem, & relinquere ecclesiam non solum: servum Christi non custodia corporalis, sed Domini providentia seipre conservat.]

¶ Insuper huius capiti, quod constat duobus dimetrii iamibus, non est orationem. Reliqua habentur in libro 5. epistolaram, in oratione contra Arianismum, quomodo hic verba aliqua sunt immutata. Nam apud B. Ambrosium habentur ut infra, ca. c. convenitur. 4. quid ergo tur lamini. Hinc etiam de his, qui in bello, avaricia moriuntur, in concilio Triburiensi statutum est.

C. IV. ¶ Pro clerico, qui in bello aut rixa moritur, oratio vel oblatio non offertur.

¶ Vicunque e clericus aut in bello, aut in rixa, aut in gentium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque in oratione pro eo postuletur, sed in manus iudicis sepultura tamen non priverit.

C. V. ¶ Gradu amisso tradantur in monasterio clerici voluunt arma sumere.

¶ Item ex concilio Toletano IV. c. 24. de clericis arma ferentibus.

¶ Clerici, qui in quacunque seditione s arma volentes sumperint, aut sumperunt, reperti, amisso ordinis sui gradu in monasterium penitentiae r tradantur.

¶ Penitentiae] Sic legitur apud Anselmum, & in codicibus conciliorum editis, & manuscriptis, quomodo in postterioribus editionibus Colonienfis in margine sic ascriptum.

a Rom. 2. b Infr. ca. non pila. * Rom. 12. c d. Nimitum. d. Poly. 1. 4. m. 15. e. Burch. 1. 2. c. 23. f. 100 p. 6. 6. 381. § al. f. 410. Anselm. 1. 7. c. 17.

perennitor, quemadmodum antea apud Germanos habitur.

C. VI. ¶ Proprii gradus amissione militum militaria arma clericis ferantur.

¶ Item ex concilio Meldensi, cap. 37. ¶ Vicunque e ex clerico esse videntur, a militia sua vocabulum religiosi motibus, & religiois salute praebeant. Quod si contempserint, tanquam facinorosi canonicos contemptores, & ecclesiae sanctitatis profanatores proprii gradus amissione multentur, quia non possunt simul Deo & saeculo militare.

¶ 2 pars. Hu ita respondetur. Sacerdotes proprii munera arripere non debent: sed alios ad arripendum ad opprobrium suum, atq. ad animarum Dei oppugnationem loci formos.

C. VII. ¶ Pro Saracenis Papa jubet populum congregari, & in ad litus maris concurrere.

¶ Unde Leo IV. scribit Ludovico b Angli.

¶ Igitur e cum saepe adversa a Saracenicorum partem perveniant nuncia, quidam in Romanum portum Saracenos clam, furtiveque venturos esse dicebant. Quo nostrum congregari praecipimus populum, ut simul ad litus descendere deceverimus, & expellamus Roma.

¶ Epistola Leonis IV. eo quibus hoc, & dicit frangere sunt accepta, non extant. In octavo autem Pontificatus huiusmodi capitula videtur facere legitur: cum magno agerentur ex Africa ad vastandam Romanam secessisse manerunt. Inter nos, Amalphantanos, & Casertanos navibus Histam usque intra Agarenos pro defensione, sancti Petri, & Romanae Praefecturae. Quorum Praefectus Leo Papa ad se vocatos, etiam multa tractavit. Atque ipse praefatus verba, quae ad concilio pertinent, sunt haec. Quos benigne in palatio laudantem se ob aliud non venisse testati sunt, nisi ad agendum legitur exaratum. Quorum pius Apostolicus tractatibus, cum magno exercitu, & armorum potentia civitatem Hostiam properavit, omnesque cum quibus suscepit. Illi autem videntes summum Pontificem, omnes oculo clericali ceperunt pedes eius. Summa enim praesul Missam in ecclesia B. Aureae celebravit, omnibusque corpus Dominicum tradidit, atque orationem pro percipuum corpus super eos donavit. Deus, cuius intera B. Petrum ambulat in fluctibus, ne interiret, & concede, ut amborum mentis horam. Sed illorum brachia contra inimicos sanctae tuez ecclesiae valeant, ut de recepto triumpho nomen sanctum in cunctis gentibus appareat gloriosum. Die vero postquam praedictus Pontifex reversus est a non parva civitate, ipsi sceleratorum socii, sive participes, Agaren] iuxta litus maris Hostiensis multis equis, & apparuerunt. Praefati autem homines fugerunt, cientes impetum, omnes superavere orationibus Agalorum, & sancti Praesulis.

C. VIII. ¶ Utinam sui generis Papa dicitur & praecipuos adjuvat.

¶ Item Leo.

¶ Sic d vos oportet, quod nunquam ab aliis nostris homines sinimus opprimi: sed, si necessitas fuerit, a Burchardus lib. 2. cap. 11. For. part. 6. cap. 22. libro 3. cap. 106. b. alt. Lethario. c. For. part. 10. cap. 11. Panormi lib. 2. cap. 37. d. For. part. 10. cap. 41. d. cap. 21.

ulla a occurrerit, preferentialiter vindicamus: quia no-
strategis in omnibus utiliores esse debemus, & præcipui
adversarios.

C. IX. *q* Caliste regnum a Deo confectus, qui
pro Christianorum defensione
interit.

Item exortio Francorum
Msi b timore ac terrore deposito, contra inimicos
in fidei, & adversarios omnium religionum a-
gere ut illos frangat. Novit enim omnipotens, si quili-
bet mortuus, quod pro veritate fidei, & salvatio-
nis, ac defensione Christianorum mortuus est: &
ideo de eo præmium celæ esse consequetur.

C. X. *q* Contra Longobardos, precibus Hadriani
Papa Carolus bellum sus-
cepit.

Item Alcuinus.
Ytoma c, & precibus Hadriani Romane urbis E-
piscopi, exortus Carolus Rex bellum contra Lon-
gobardos suscepit: quod prius quidem & a patre ejus,
Stephano Papa supplicante, cum magna difficultate su-
cepisset.

q Quod Hieronymus ex Alcuino, habetur in vita, & gestis Caroli
Magni, per Equitum scriptis. In qua libro, & apud Ivonem pro-
prie, hauriri legitur rogatur.

C. XI. *q* Indios non debemus persequi, sed
Sarracenos.
Item Alexander Papa II. omnibus Epi-
scopi Hispania.

Dicitur a dicitur est Indorum & Sarracenorum cau-
sa. In illis enim qui Christianos persequuntur, &
excedunt, & præcipui sedibus pellant, iuste pugnantur:
hæc ubique, servare parati sunt.

C. XII. *q* Qui crimina, que potest emendare, non
corripit, ipse committit.
Item Ioannes octavo Demago c. Duci glorioso.

Patet f devotio: tunc studium exhortatur, ut
contra malos latrocinos, qui sub prætextu tui
nominis in Christianos debacchantur, tanto vehemen-
tius accendant, quanto illorum pravitate famam tui
nominis obstatum fuisse cognovistis: quoniam licet
credi possit, quod te nolente illi navigantibus infidien-
tur; tamen, qui te comprimere possunt, nisi eos
compuleris, innoxios non habebis. Scriptum quip-
pe est: [Quicquid enim, qui potest emendare, non cor-
ripit, ipse committit.]

C. XIII. *q* Crimen punire pro Deo, non est
credulus, sed pietas.
Item Hieronymus ad Riparium contra
Vigilantiam.

Ligi b Symonem & Phineas, & austeritatem He-
bra, & zelum Simonis & Chananæ, Petri severita-
tem, Ananiam & Sapphiram truculentis, Paulique
constantiam, qui Elymam magnam vim Domini resi-
stantem æterna caritate damnavit. Non est crudeli-
tatis causa pro Deo punire: sed pietas. Unde & in Je-
re & dicitur: [Si frater tuus, & amicus, & uxor, que est
sanguis tuo, depravare te voluerit a veritate, firmans
tuas super eos & effundere sanguinem eorum.]

q Symonem b Hieronymi Nover. & in c. Malibus
enigmatibus, pugnam interpretatur: tertio autem libro Reg.
cap. 11. & lib. 4. cap. 11. habetur, velis etiam Hefelius, qui ait,
enigmatibus, esse eodem significo.

q Non est crudelitas. In editione Romana legitur:
a dicitur b Pam. l. 3. c. 2. dicitur dicitur. l. 10. p. 10. 109.
Pam. l. 3. c. 2. dicitur dicitur. l. 10. p. 10. 109.
Pam. l. 3. c. 2. dicitur dicitur. l. 10. p. 10. 109.
Pam. l. 3. c. 2. dicitur dicitur. l. 10. p. 10. 109.

non est crudelitas, pro Deo pietas. In Lugdunensi vero non
est crudelitas pro Deo; sed pietas: bellum tamen Gratiani non
videtur rejiciendum.

C. XIV. *q* Quædam in veteri testamento licebat,
quæ in novo prohibentur.
Item Ioannes Chrylologus super Mathæam.
hemia 17. ad c. 4.

Occidit a Phineas b hominem, & reputatum est illi
ad justitiam. Abraham c vero non solum homicida,
sed etiam parricida (quo certe gravius est) effectus, ma-
gis Deo, magisque complacuit. Petrus d geminum fe-
cit homicidium: fuit tamen opus spirituale, quod factum
est. Non sola igitur respiciamus opera, sed tempus,
& causam, & voluntatem, & personarum differen-
tiam, & quantumque alia ipsi operibus acciderint,
diligentissime inquiramus. Non enim possumus ad veri-
tatem aliter pervenire.

C. XV. *q* Necessitate instante, etiam in quadra-
gesimalibus diebus bellum intra
licet.
Item Nicolaus Papa ad consula Bulgarorum.
cap. 46.

Sic nulla urget necessitas, non solum in quadra-
gesimali tempore, sed omni est a præliis abstinentium. Si
autem inevitabilis urget importunitas, nec quadra-
gesimali tempore pro defensione tam sua, quam patriæ,
seu legum paternarum, est bellorum proculdubio præ-
parationi parcendum; ne videlicet Deum videatur ho-
mo tentare, si habet quod faciat, & lux, ac aliorum fa-
luti consulere non procurat, & sanctæ religionis detri-
menta non præcaveat.

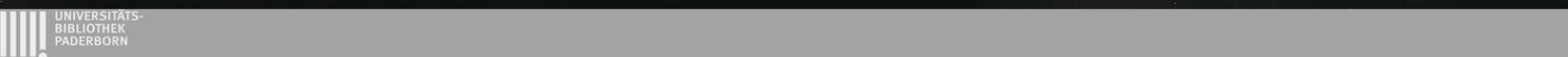
C. XVI. *q* Petrus Ananiam & Sapphiram in-
crepando morti tradidit.
Item Gregorius in dialog. lib. 2. c. 30.

Petrus g, qui Tabitham mortuam orando suscitavit,
Ananiam & Sapphiram mentientes morti incre-
pando tradidit. Neque enim orasse in eorum extinc-
tione legitur; sed solummodo culpam quam perse-
veraverant, increpasse. Constat ergo, quod aliquando
hæc ex potestate, aliquando vero exhibetur ex postu-
latione; dum & istis vitam increpando abstulit, & illis
reddidit orando.

C. XVII. *q* Beatus Gregorius quosdam hereti-
cos, ut milites congregent, & contra
hostiam avaritiam pa-
rent.
Item Velis magistro militum, lib. 22. epist. 27.

Vt b pridem expressimus glorie vestre, quia milites
illuc erant parati venire: sed quoniam inimicos
congregatos, & huc discurrere epistola vestra signifi-
ficaverat, hæc eos hic causa retinuit. Nunc vero utile
est visum, ut aliquanti illuc milites transfuerintur,
quos gloria tua admonere, & hortari, ut parati sint ad
laborem, studeat: & occasione inventa cum gloriois fi-
liis nostris Mauricio & Vitaliano loquere, & quæcum-
que vobis Deo adjutore pro utilitate resp. statuerint,
facite: & si huc, vel ad Ravennates partes, nec dicen-
dum Astiphum i cognoveritis excurrere, vos a dor-
so ejus ita sicut viros decet fortes, laborate: quatenus
opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in re-
publica Deo auxiliante, proficiat: Illud tamen in
omnibus admonemus, ut familiam Maloin 1, & b
Vigildi, atque Gessingi, qui cum glorioso Mauricio
magistro militum esse noscuntur, sine aliqua mora, vel
excusatione relaxet: quatenus venientes illuc homi-

a Ivo p. 10. c. 61. Pam. l. 3. c. 1. b Numeri 25. c Genesi 22.
d Actus 3. e Ivo p. 10. c. 61. Pam. l. 3. c. 1. f Opportunitas.
orig. & P. g Actus 9. & 1. Anselm. l. 3. c. 6. Ivo p. 10. c. 61.
Pam. l. 3. c. 1. h Sic. orig. Poly. l. 7. m. 13. Anselm. l. 3. c. 6.
i ad Arnulfum.

quod verbum in Deum, & motere: nec solum dic ad-
versus Deum, sed etiam sic adversus Deum. Mandatur
tandem altaris Dei. Vgemur igitur præceptis regalibus:
sed confirmamus scripturæ sermonibus, quæ respondent:
[Quænam est una ex insipientibus locuta es.] *Et in ora-
tione omnia dicuntur.* ¶ Quid ergo turbamini? vo-
lens nunquam jus b. deservat: coactus repugnare non
debet, potest dolere, potest flere, potest gemere: ad-
versus arma milites Gothos quoque lachrymæ meæ
arma sunt. Talia enim sunt munimenta sacerdotis,
Aliter nec debet, nec possunt resistere. *Et paulo inferius.*
¶ Non enim esse securus, quod ecclesiæ hæreticis mini-
mè dederetur: ad palatium Imperatoris item libenter,
si hoc congrueret sacerdotis officio, ut in palatio ma-
gæ caritatem, quam in ecclesiâ. Sed in consistorio non
reus Christus solus esse, sed iudex. Causam fidei a-
gendam in ecclesiâ quis abnuat. Si quis confidit, huc
veniat. *Et in eadem epistola ad Marcellinam.* ¶ Allegatur
Imperatorem licet omnia, ipsius esse universa. Respon-
dit. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ
dimittis, Imperiale aliquod jus habere: noli te ex-
celsis, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus.
Scripsit enim. [Quæ Dei, Deo; quæ Cesaris, Cesaris.]
Ad imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem eccle-
siæ. Publicum tibi munus ius commissum est,
non sacrum. Iterum dicitur, mandasse Imperato-
rem, debere & equoniam basilicam habere. Respondi,
non licet tibi illam habere. Quid tibi cum adultera?
Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi con-
iugio copulata. *Et in eadem oratione contra Auxentium.*
¶ Nabuche sanctum virum, possessorem vineæ suæ sci-
entia interpellat petitione regia, ut vineam suam da-
ret, ubi ex succis vitibus, olus vile fereret, eumque
respondisse, d. abbit, ut ego Patrum meorum tradam
hereditatem? Regem contristatum esse, quod sibi esset
hæreticum ius relatione inita negatum: sed muliebri con-
silio deceptum, morte in agum venisse. Sanctus e-
nim Nabuche vires suas vel proprio cruore defendit. Si
ille vitæ non tradidit suam, nos trademus ecclesiâ
Christi. Quid igitur à me responsum est contumaciter?
Dicit enim, contentus, abbit à me, ut tradam Christi hæ-
reditatem. Sille Patrum hereditatem non tradidit,
ego tradam Christi hereditatem? sed & hoc addidi, ab-
bit, ut tradam hereditatem Farrum, hoc est, Dionysii,
qui in exilio causa fidei defunctus est, hereditatem Eu-
thorgii confessoris, hereditatem Myrodis, atque omni-
um retro fidelium Episcoporum. Respondi ego, quod
sacerdotis est. Quod Imperatoris est, faciat Imperator.
Præter est, ut animam mihi, quam fidem auferat. *Et infra.*
¶ Tributum Cesaris est, non negatur. Ecclesiâ Dei est.
Cesaris ergo non debet adici: quia jus Cesaris esse non
potest templum Dei. Quod cum Imperatoris honori-
ficentia dictum nemo potest negare. Quid enim hono-
rificentia, quam aut Imperator ecclesiæ filius esse dica-
tur? Quod cum dicitur, sine peccato dicitur, cum gratia
dicitur. Imperator enim bonus in terra ecclesiâ est, non
supra ecclesiâ. Bonus enim Imperator quærit auxi-
liam ecclesiæ, non refutat. *Et supra in eadem oratione.*
¶ Si de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut do-
mus, aut aurum, aut argentum, id quod mei iuris esset,
respondi me libenter offerre: templo Dei nihil posse
accipere, nec vendere illud, quod sustinendum, non
perpetua salutem. Deinde consulete in etiam Im-
peratori salutem, quia nec mihi expediret tradere, nec illi
accipere. Accipere enim vocem liberi sacerdotis, si val-
de est consilium: recedat à Christi injuria. Hac pie-
tatem humilitatis sunt, & ut arbitror, plena affectus ejus,
quem Imperatori debet sacerdos.

¶ *Capitulum hoc collectum est ex variis locis epistolæ ad Marcellinam, & orationis contra Auxentium de basilicis non tradendis, ut suis locis notatum est, indultis prioribus citationibus quæ erant, & infra, atq. ex istis locis multa sunt emendata.*
1. ¶ Deceptum? In originali fuerit post hoc verbum sequens, Nabuche vires suas.
2. ¶ Si de meis? Apertus est hoc locus, quantum licet est originali.

**C. XXII. ¶ De suis exterioribus ecclesiæ sol-
vunt tributis.**
Item Urbanus Papa.

Tributum est in ore piscis, piscane Petro inventum
est: quia de exterioribus suis, quæ palam cunctis ap-
parent, ecclesiâ tributum reddit. Non autem totum pi-
scem iustus esse dare, sed tantum staterem, quin ore eius
inventus est, quia non ecclesiâ dari Imperatori, non Pon-
tifici potest Regibus: sed sanè, ut diximus, quod in ore
piscis inventur, pro Petro & Domino dari iubetur, quia
de exterioribus ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est,
pro pace & quiete, quæ nos tuetur & defendenda debent,
Imperatoribus persolvendum est.

¶ *Pars.* Quamvis etiam huiusmodi non videntur Imperia-
libus exactionibus subiacere. Nec, cum tempore sanæ consti-
tutionis & Episcoporum servam sitentem Pharas, atque sub eadem sa-
ne sua, servatam curia subiaceret, sacerdotibus b. ita necessitate
subministratur, ut nec possessionibus, nec libertatibus nocent, Do-
minus extraneis promittente, sacerdoti in omni gente liberus esse a-
portere.

C. XXIII.
**Unde Constantius & Constant e hanc immu-
nitatem dederunt ecclesiæ, di-
centes.**

In qualibet civitate, in qualibet oppido, vico, castello,
municipio, quicumque voto Christiane religionis a-
monitum eximit, singularisque virtutis omnibus imitave-
rit securitate perpetua ponatur. Gaudere enim & glo-
riari ex fide semper volumus, scientes, magis religioni-
bus, quam officiis, & labore corporis, vel sudore no-
stram remp. contineri. [Gratianus & quoque, Valenti-
nianus, & Theodosius decreverunt, dicentes:] Univer-
sos quos constituit custodes ecclesiarum esse, vel sancto-
rum locorum, ac religiosi obsequii servare, nullius
attentationis molestiam sustinere decernimus. [Impe-
rator Iulianianus f.] Sancimus res ad venerabiles eccle-
sias, vel xenones, vel monasteria, vel pichotrophia, vel
brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia,
vel denique aliud tale consortium descendentes ex qua-
lisque causa, sive in civitate, sive inter vivos, sive mor-
tuo causa, sive in civitate voluntariis habitis, à lucrati-
vorum inscriptionibus liberæ esse, & immunes: lege
scilicet, quæ super huiusmodi inscriptionibus posita est,
in aliis quidem personis sum robur obtinente: in parte
autem ecclesiastica, vel aliarum domuum, quæ huius-
modi piis consortiis deputatæ sunt, suum vigorem piete-
tis intuitu mitigante.

**C. XXIV. ¶ De agro ecclesiastico Presbyter non
cogatur censum persolvere.**
Hinc etiam in Parisiensi concilio legitur.

Ecundum & canonicam auctoritatem & constitu-
tionem Domini Imperatoris Ludovici de ecclesi-
astico agro, & manso, & de mancipiis, quæ ipse suis ca-
piralis i. constituit, vel si quilibet pro loco septu-
aliquid largitus ecclesiæ fuerit, de decimis 2. etiam, &
oblationibus fidelium nullus quemquam Presbytero-
rum aliquem censum persolvere cogat, nec quicumque

a Math. 17. b Genes. 47. c Codic. Theodosian. libro 18.
tit. 2. lib. 16. Anselm. lib. 4. cap. 14. d al. legu. e Iord. 126.
f Cod. lib. 1. tit. de sacrosanct. eccles. l. 1. §. Burch. lib. 3. cap. 2.
Ivo p. 696. & c. 121.

a Id. ibid. p. 10. b al. sup. end. non pila.
c Math. 22. d & legu.

cuilibet oramus, vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redditionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communionem usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate dare cogatur.

Burchardus de Ivo p. 3. c. 56. simile quiddam casus ex concilio Meldensi, c. 5. verum idem Ivo eadem parte c. 71. hoc idem affert ex concilio Parisiensi, in quo videtur innovatum, quod nunc extat in concilio Meldensi, c. 67.

1 ¶ Capitulis] Videtur significari caput proximè sequens, quod est lib. 1. capitularium, c. 91.

2 ¶ De decimis] In dicto capite ex concilio Meldensi, & apud Ivoem, c. 77. legitur, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam Presbytero aliquem censum, &c. Ivo tamen c. 56. habet ut Gratianus.

3 ¶ Dare cogatur] In concilio est; hoc emendare legaliter cogatur. Ivo tamen ut Gratianus: Burchardus vero habet tantum usque ad verb. privetur.

C. XXV.

Item ex concilio Vnormacensi, a. c. 50.

Sancitum est, ut unicuique ecclesie unus mansuetinger abique ullo servitio attribuat: & Presbyteri in eos constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de arvis, vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de præscripto mansuetinger servitium faciant præter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde maioribus & suis debentur servitiis impendant.

¶ Absq. capitulo a plerisque venis exemplaribus, habetur ration loci indicans.

Hinc datur intelligi, quod de his, quæ imperialis beneficio, vel à quibuslibet pro beneficio sepultura ecclesie possidet, nullus nisi, nisi Episcopi, tenentur agere. De his vero, quæ à quibuslibet emerit, vel vivorum donationibus acceptis, Principibus consensu debet obsequi, ut & annua eis persolvat tributa, & concessio exercitu cum eis proficiatur ad castra. Quod tamen hoc ipsum non sine consensu Romani Pontificis fieri debet.

C. XXVI. ¶ Alique auctoritate Romani Pontificis ad comitatum Episcopi profecti non audeant.

Unde Gelasius Papa Elpidio Episcopo.

Quo à ausu, qua temeritate rescribis, Ravennam te parare profecti, cum canones evidenter præcipiant, nullum omnino Pontificum, nisi nobis ante visis, atque consultis, ad comitatum debere contendere? Quemadmodum tibi putas licere, quod non licet: nisi, quod hoc officio carere festinas, quo his excessibus te ostendis indignum?

1 ¶ Contendere] In Polycarpo hæc sequuntur. Quod cum longævi vel etate, vel honore Pontificis Pistoriensis, Lucensis & Fesulanus nuper monstrum fecisse; tu qui paucorum dierum fungi sacerdotio videtis, quemadmodum, &c.

C. XXVII. ¶ Abq. metropolitanis consilio, vel provincialium Episcoporum ad Imperatorem Episcoporum non pergerunt.

Item ex concilio Antiocheno, e. 17.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, vel omnis omnino, qui est sub ecclesiastica regula constitutus, præter consilium, vel literas eorum Episcoporum, qui sunt in ea provincia, & maxime metropolitani ad Imperatorem perrexerit: hunc abdicari & ejus non solum de communionem debere, sed etiam propria dignitate privare decernimus & tanquam molestum, & im-

a Ext. de censibus, c. sanctum. b Capitul. l. 1. c. 91. Burch. lib. 3. c. 52. Ivo p. 3. c. 57. & p. 16. c. 292. c al. sanctoribus] vera lectio. d Anf. l. 6. c. 110. Donadedit l. 1. c. 39. Polyc. l. 1. c. 17. e Et in Aquil. c. 72. f Anf. l. 6. c. 124. Burch. l. 2. c. 177. Ivo p. 3. cap. 266. g absq. ab orig.

portunum imperialibus auctoribus contra ecclesiam constituta.

Reprehenduntur a. ergo Gallicani Episcopi à Nicæna synodo Apostolica auctoritate contempta potius omnia supra allegata, ut comitatum possint intelligi, non sancti Imperatorum, ut non sibi excusentur, sed ipsorum cum exercitu suo quædam auctoribus Deo commendat. In quo casu constituti esse Sacrosancti concilii loqui videtur: in cuius octavo capite Olym Episcopi intelligitur.

C. XXVIII. ¶ Qui à religiosis Imperatoribus vocati Episcopi non fuerint, ad comitatum non profectur.

Si vobis, fratres charissimi, placeat, decernat Episcopi ad comitatum & accedant, nisi forte ab aliis religiosis Imperatoribus vel invitati, vel vocati sint. Sed quoniam sæpe contingit, ut ad militum ecclesie confugiant, qui injuriam patiuntur, & qui vacantes, in exilium, vel in insulas damnantur, non tamquamque sententiam suscipiant: ideo hoc verum est, & sine dubitatione eis impendenda permissam indulgentiam.

Hoc capitulum feri isdem verbis habetur in collectione veteri codice canonum, nec longe distat à sententia græcæ canonum.

1 ¶ A religiosis Imperatoribus] Horum loci in Ethone Isidori, & codice canonum legitur, religiosis Imperatoribus, itaque græcè, παρρητικῶν τῶν βασιλέων, & in Cæsar. βασιλέων ἡμῶν τῶν ἰστανῶν ἀρχηγῶν καὶ βασιλέων.

Lex ergo prælati ecclesie exemplo beati Gregorii à sacroribus, vel quibuslibet duobus desensionem subditis. Licet etiam cum beato Leone c. quibuslibet ad sua desensionem adversarii sancta fides spiritaliter adversari, atq. ad non desensionem procedat ascendat quosq. excusare. Episcoporum vero ipsorum Episcoporum sua, vel Imperatorum auctoritate imperatoribus.

C. XXIX. ¶ Sacerdotes ubi concesserint profecti, ubi iurejurando indulgentia promittitur.

Unde in Toletano concilio 4. c. 30. legitur.

Sape Principes contra quoslibet magistratum, & sacrosacerdotibus negotia sua committunt, ut verò Christo ad ministerium salutis dei sint, & sententiam Regibus fieri iudices, ubi iurejurando concesserint indulgentiam promittitur, non ubi discernimus sententiam preparatur. Si quis ergo sacerdotum comitate humane consultu diffusor in alienis periculis committens effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

C. XXX. ¶ Non debent agitare iudicium profecti, qui sacramenta Domini tractant.

Item ex concilio Toletano c. 6.

His, à quibus Domini sacramenta tractantur, iudicium sanguinis agitare non licet. Et tamquam in talibus i. excessibus prohibendum est, ut indifferet præsumptionis motibus agant, non morte plebendum est; sententia propria iudicium inferant, aut inferendas præcipiant. Quod si quis immemor horum præceptorum, aut in ecclesia

a Sup. ead. reprehensibile. b Anf. l. 6. c. 110. Polyc. l. 1. c. 17. c & q. 10. d Sup. ead. ut prædicitur. e Sup. l. 6. c. 110. f Burch. l. 2. c. 149. Ivo p. 3. cap. 222. g Et quædam sententia h Rab. in panis. c. 30. à ul. vultu excusum prosequendum. c. 201. Ivo part. 3. c. 34.

